

**Regeringens proposition**

**1980/81:129**

**om översyn av skogs- och jordbruksforskningen;**

beslutad den 5 mars 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ANDERS DAHLGREN

**Propositionens huvudsakliga innehåll**

I propositionen föreslås vissa förändringar beträffande skogs- och jordbruksforskningen.

Skogs- och jordbrukets forskningsråd tillförs ytterligare 9,5 milj. kr. Rådet föreslås i fortsättningen främst lämna stöd till forskning om mer grundläggande, långsiktiga frågor beträffande jord- och skogsbruk samt veterinärmedicin. Uppdelningen av rådet i en jordbruks- och en skogssektion slopas.

Särskilda medel avsätts för tillämpad skogsproduktionsforskning. Skogsnäringen får ett stort inflytande på fördelningen av dessa medel, som föreslås uppgå till 5 milj. kr.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag  
PROTOKOLL  
vid regeringssammanträde  
1981-03-05

**Närvarande:** statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Mogård, Dahlgren, Åsling, Krönmark, Burenstam Linder, Wirtén, Holm, Boo, Danell, Petri, Eliasson

**Föredragande:** statsrådet Dahlgren

### Proposition om översyn av skogs- och jordbruksforskningen

---

#### 1 Inledning

Den 28 juni 1979 tillsatte dåvarande chefen för jordbruksdepartementet en arbetsgrupp<sup>1</sup> med uppdrag att göra en översyn av statens råd för skogs- och jordbruksforskning (SJFR).

Arbetsgruppen avlämnade i oktober 1980 betänkandet (Ds Jo 1980:8) Skogs- och jordbrukets forskningsråd. Utredningens sammanfattning av betänkandet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. Beträffande nuvarande förhållanden m. m. samt utredningens närmare överväganden hänvisas till detta betänkande. Uppsatser kring skogs- och jordbruksforskningen i framtiden, skrivna av aktiva forskare, har publicerats i en särskild volym (Ds Jo 1980:9) Framtidsperspektiv inom skogs- och jordbruksforskning.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens jordbruksnämnd, statens naturvårdsverk, styrelsen för teknisk utveckling, domänverket, forskningsrådsnämnden, medicinska forskningsrådet, naturvetenskapliga forskningsrådet, Sveriges lantbruksuniversitet, statens råd för skogs- och jordbruksforskning, Kungl. skogs- och lantbruksakademien, statens råd för byggnadsforskning, Jordbrukstekniska institutet, forskningsstiftelsen Skogsarbeten, Institutet för skogsförbättring, Lantbrukarnas riksförbund, Trädgårdsnäringsens riksförbund, Skogsindustriernas samarbetsutskott, Landsorganisationen i Sverige, Centralorganisationen SACO/SR och Tjänstemännens centralorganisation. Skrivelser har dessutom inkommit från Ingenjörsvetenskapsakademien och Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund.

En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

<sup>1</sup> Departementsrådet Sören Ekström, ordförande, rektorn Lennart Hjelm, professorerna Olle Johansson och Ingvar Lindqvist, departementssekreteraren Vanja Edwinson samt fil. mag. Ann-Kristin Wentzel, sekreterare. Edwinson efterträddes sedermera av departementssekreteraren C. G. Junback.

I prop. 1980/81:100 (bil. 13 s. 114 och 116) har regeringen föreslagit riks-  
dagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1981/82  
till Jordbruksforskning beräkna ett reservationsanslag av 17 082 000 kr. och  
till Skoglig forskning beräkna ett reservationsanslag av 9 150 000 kr. Jag an-  
håller att nu få ta upp dessa frågor.

## 2 Föredragandens överväganden

I Sverige liksom i flera andra industriländer har insikten om forskningens  
betydelse för utvecklingen ökat under senare år. Detta har bl. a. tagit sig ut-  
tryck i ökade statliga satsningar. Forskningsråden intar härvid en strategisk  
ställning i forskningssystemet.

Forskningsrådsorganisationen under utbildningsdepartementet har under  
senare år genomgått betydande förändringar. Antalet forskningsråd har  
minskat från fem till tre och ett nytt organ, forskningsrådsnämnden (FRN),  
har tillkommit som ett samordnande organ i forskningssystemet.

Enligt sin instruktion har statens råd för skogs- och jordbruksforskning  
(SJFR) till uppgift att främja sådan forskning som är ägnad att gagna jord-  
brukets och skogsbrukets utveckling och stärka dessa näringars bärkraft. I  
jordbruket inräknas trädgårdsnäringen och industriell verksamhet som nära  
berör jordbruket. Skogsindustriell forskning och utveckling ingår inte pri-  
märt i rådets ansvarsområde. Här är styrelsen för teknisk utveckling (STU)  
den statliga myndighet som har huvudansvaret.

Rådet samarbetar huvudsakligen med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).  
Ungefär tre fjärdedelar av rådets anslag går till forskning som utförs vid  
SLU.

Den nuvarande organisationen vid SJFR fastställdes i samband med rådets  
tillkomst år 1967. Rådet är indelat i en jordbrukssektion och en skogssektion  
med vardera tio ledamöter, vartill kommer rådets ordförande som är ordfö-  
rande i båda sektionerna. Rådet utses i dess helhet av regeringen. Rådets me-  
del är också fördelade på två reservationsanslag. Sektionerna utformar var  
sin del av anslagsframställningen till regeringen. Det förekommer ingen sam-  
manvägning och slutlig samlad bedömning på rådsnivå om vilka områden  
som kräver särskilda satsningar.

Rådets sektioner har ett gemensamt kansli, men också här finns en långt-  
gående funktionsindelning i skogs- resp. jordbruksforskning. Vardera sek-  
tionen har en sektionssekreterare som ansvarar för den löpande verksamhe-  
ten, dock med rådets huvudsekreterare som kanslichef.

Sammantaget kan man konstatera att de båda sektionerna i realiteten fun-  
gerar som skilda forskningsråd.

Jämfört med andra forskningsråd är SJFR ett i resurshänseende relativt lit-  
tet råd. Så har t. ex. för budgetåret 1980/81 humanistisk samhällsvetenskap-  
liga forskningsrådet 54 milj. kr., medicinska forskningsrådet 111 milj. kr.,  
naturvetenskapliga forskningsrådet 224 milj. kr. och FRN 32 milj. kr. STU

disponerar för samma år 489 milj. kr. SJFR:s totala anslag för budgetåret 1980/81 uppgår till 26 milj. kr.

Jag övergår nu till min bedömning av arbetsgruppens förslag.

Vad gäller forskningsrådets namn tillstyrker jag arbetsgruppens förslag att det bör vara skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR).

I likhet med arbetsgruppen och remissinstanserna vill jag framhålla behovet av ökad forskning på grundläggande och långsiktig nivå inom skogs- och jordbruksforskningen. Bristen på kunskap om de grundläggande sambanden mellan olika processer i de biologiska systemen och deras omgivning blir allt mer uppenbar och allvarlig ju snabbare skogsbruket och jordbruket utvecklas i tekniskt-ekonomiskt hänseende. Den teoretiska och kunskapsmässiga utvecklingen släpar på många områden efter utvecklingen på det praktiska planet. För att motverka riskerna för allvarliga bakslag i framtiden måste kunskapen om och förståelsen för långsiktigt verkande processer byggas upp. Jag instämmer i arbetsgruppens bedömning att SJFR därvid har en viktig uppgift att fylla.

Arbetsgruppen har vidare pekat på nya viktiga forskningsområden såsom energiforskning, livsmedelsforskning och vattenbruk (dvs. olika odlingsaktiviteter i vatten), vilka i dag inte kunnat ges en tillfredsställande uppmärksamhet inom SJFR. För livsmedelsforskningen gäller för övrigt att den varit alltför blygsam också om man ser till hela den svenska forskningen. Det är av vikt att rådet uppmärksammar dessa områden.

Vad gäller anslagspolitiken konstaterar arbetsgruppen att rådet med tiden har kommit att spela en roll som i alltför hög grad sammanfallit med SLU:s. Rådet har bundit medel i projekt som i det närmaste fått permanent karaktär. Det finns också en tendens att fördela tillgängliga medel på många olika projekt, splittrade över i stort sett hela SLU:s forskningsfält. Arbetsgruppen förordar nu en större koncentration på ett mer begränsat antal projekt från SJFR:s sida.

Jag delar arbetsgruppens bedömning i dessa avseenden. För detta finns också ett starkt stöd bland remissinstanserna. Det är också lämpligt att en gränsdragning sker mellan forskningsrådets och lantbruksuniversitetets anslagspolitik. Rådet bör sålunda koncentrera sina insatser på kunskapsuppbyggande forskning och i möjligaste mån försöka att undvika stöd till utvecklings- och försöksbetonad verksamhet. Det kan då vara naturligt för SJFR att i större utsträckning än tidigare också söka sakkunskap utanför den direkta skogs- och jordbruksforskningen.

I ett litet land som Sverige finns det inga möjligheter att bedriva s. k. frontforskning på alla områden, men genom bevakning av forskning i andra länder kan man upprätthålla en beredskap att ge sig in på nya forskningsområden vid snabbt uppkommande behov. Denna bevakning bör dock i princip inte finansieras med forskningsrådsmedel. Här bör ansvaret vad gäller skogs- och jordbruksforskningen i stället främst ligga på SLU.

Det nuvarande forskningsrådet är uppdelat i två självständiga sektioner

med var sitt statsanslag. I praktiken arbetar dessa som jag nyss nämnt som två separata forskningsråd. Denna uppdelning försvårar enligt arbetsgruppen en samverkan mellan de berörda sektionerna och medför risk för att tvärvetenskapliga satsningar på problem som är gemensamma för skogs- och jordbruket försvåras. Organisationen medför dessutom en onödig stelhet i anslagssystemet. Rådet har små möjligheter att göra en önskvärd inbördes prioritering mellan satsningarna på skogs- resp. jordbruksforskning grundad på det aktuella behovet av forskningsinsatser och kvaliteten hos de aktuella ansökningarna.

I likhet med arbetsgruppen vill jag framhålla att många av de grundläggande frågorna inom skogs- och jordbruksforskningen griper över sektionsgränserna och gränserna till andra forskningsråd. Detta förhållande blir än mer påtagligt om rådet i ökad utsträckning skall inrikta sitt arbete på grundläggande och långsiktig forskning. Områden som skär igenom sektionsgränserna är bl. a. ekonomi, teknik, växtnäringsfrågor, växtfysiologi, markvetenskap, miljöfrågor och energi. Problem i anslutning till det kombinerade skogs- och jordbruket är också gemensamma för sektionerna.

För en mer sammanhållen ledning av rådet talar också att detta underlättar rådets samarbete med övriga forskningsråd, liksom med FRN. Från dessa har uttalats oro över SJFR:s svårigheter att delta i större samarbetsprojekt. För egen del vill jag betona vikten av en samverkan av detta slag.

Det finns enligt min mening inte anledning att tro att något av de huvudområden SJFR har ansvar för kommer att missgynnas på grund av de förändringar arbetsgruppen föreslagit. För samma slutsats talar det faktum att forskningsrådets sammansättning — beträffande vilken det ankommer på regeringen att besluta — självfallet måste bli väl avvägd. Företrädare för skilda närings- och forskningsintressen bör bli representerade i det nya rådet. Jag vill också i detta sammanhang peka på att arbetsgruppen föreslagit en ordning för planering, beredning av inkomna ansökningar och utvärdering av genomförda forskningsprojekt som ger både en stor bredd och goda möjligheter för olika intressen att göra sina uppfattningar hörda. Mot denna bakgrund ansluter jag mig, i likhet med flertalet av remissinstanserna, till arbetsgruppens förslag att sektionsindelningen slopas.

SJFR bör även i fortsättningen ha frihet att besluta om sina egna arbetsformer. Arbetsgruppen har emellertid pekat på några principiella frågor som jag önskar fästa uppmärksamheten på. Sålunda har gruppen framhållit att ökade planeringsinsatser krävs från rådets sida, om rådet i framtiden skall kunna ta ett vidgat ansvar för skogs- och jordbruksforskningen. Enligt gruppen bör nya planeringsformer prövas och utvärderingen av genomförda forskningsprojekt vid SJFR utvecklas både med hänsyn till inomvetenskapliga kriterier och till näringarnas erfarenhet av det arbete som utförts. Jag delar, liksom remissinstanserna, dessa uppfattningar. Dock vill jag betona att en förbättring av såväl planering som utvärdering bör vara möjlig att åstadkomma med enkla medel och utan en kostnadskrävande administration.

Rådets sekreterare bör ha ansvaret för rådets kanslifunktion och forskningssekretariatsuppgifter. Som vid de övriga forskningsråden bör det vara möjligt för rådet att arvodesanställa huvudsekreteraren. Det kan t. ex. vara en fördel för rådet om dess sekreterare genom deltidstjänstgöring ges möjligheter att samtidigt aktivt delta i forskning eller annan verksamhet som är till gagn för rådet. Nuvarande praxis att Skogs- och lantbruksakademiens sekreterare också automatiskt utses till sekreterare i rådet bör upphöra. Önskvärdheten av att rådet och Skogs- och lantbruksakademien skall kunna renodla sina olika roller i forskningssystemet talar också för denna ordning.

Arbetsgruppen föreslår att det nya rådet får en vidare inriktning än det nuvarande, något som tillstyrks av remissinstanserna. Skogs- och jordbrukets forskningsråd bör ha till uppgift att främja och stödja sådan forskning som gagnar skogsbruket och jordbruket i vid bemärkelse. Härvid bör rådet uppmärksamma behovet av forskning som är angelägen från samhällelig synpunkt och som har samband med utvecklingen inom skogsbruket och jordbruket.

I likhet med arbetsgruppen anser jag att SJFR på samma sätt som övriga forskningsråd bör ha möjlighet att inrätta särskilda forskartjänster.

Beloppsgränsen för forskningsanslag som inte behöver underställas regeringens godkännande anser jag bör motsvara vad som gäller för FRN och forskningsråden under utbildningsdepartementet, f. n. 1 milj. kr.

Den nya organisationen och inriktningen av SJFR bör träda i kraft den 1 juli 1981. I praktiken kommer detta att innebära att det nuvarande forskningsrådet fördelar huvuddelen av medlen för budgetåret 1981/82 under våren 1981, medan det nya rådet under hösten 1981 fördelar återstående medel för detta budgetår. Under hösten 1981 bör också den föreslagna förändringen genomföras.

Några remissinstanser har föreslagit att den nuvarande uppdelningen på två anslag, ett för jordbruksforskning och ett för skogsforskning, skall bibehållas även om en sammanslagning av sektionerna sker. En sådan ordning vore enligt min mening olämplig. Forskningsrådet bör ha rätt att med utgångspunkt i de ansökningar som inlämnats fritt fördela tillgängliga medel. Jag förordar därför, i likhet med huvuddelen av remissinstanserna, att medlen till SJFR fortsättningsvis anslås över ett, sammanhållet anslag.

För budgetåret 1980/81 har för jordbruksforskning anslagits 17 082 000 kr. och för skoglig forskning 9 150 000 kr., eller sammantaget 26 232 000 kr. Arbetsgruppen har starkt betonat att forskningsrådet med nuvarande medelstildelning saknar möjlighet att spela den roll i forskningssystemet som föreslagits i gruppens rapport. Samma sak har vid olika tillfällen påpekats av bl. a. FRN. Med hänsyn härtill, till uppfattningen bland remissinstanserna och till det faktum att jag nu i likhet med arbetsgruppen förordar en förstärkt roll för SJFR föreslår jag att rådet — inom ramen för den av regeringen i budgetpropositionen anmälda satsningen på grundläggande forskning — tillförs ytterligare 9,5 milj. kr. Inte minst inom den skogliga forskningen

finns i dag betydande behov av insatser. Med hänsyn härtill är det rimligt att en viss prioritering av den skogliga forskningen sker vid fördelningen av de nytillkomna resurserna.

Mot bakgrund av vad jag tidigare sagt om ansvarsfördelningen mellan forskningsrådet och SLU bör vissa överföringar ske av medel från rådet till SLU. Detta gäller främst verksamhet av försökskaraktär och sådan verksamhet som i praktiken blivit permanent, men som ändå finansieras via rådet. Ett gemensamt förslag i detta avseende bör lämnas av rådet och SLU i samband med anslagsframställningarna för budgetåret 1982/83.

Arbetsgruppen framhåller att jämfört med många branscher i övrigt satsar skogsnäringen själv små belopp på forskning i relation till slutprodukternas förädlingsvärde. Däremot har näringen ett starkt inflytande över forskningens inriktning genom sin representation i olika statliga och halvstatliga forskningsorgan. Enligt arbetsgruppen bör näringen nu öka sitt finansiella ansvar för FoU-arbetet. Vid sin behandling år 1979 av propositionen om riktlinjer för skogspolitiken, m. m. framhöll jordbruksutskottet att forskning och utvecklingsarbete måste ägnas särskild uppmärksamhet vid fördelningen av skogsvårdsavgifterna (JoU 1978/79:30 s. 59). För att tillmötesgå behovet av forskningsmedel för det praktiska skogsbrukets problem föreslår arbetsgruppen att en ny fond inrättas med medel från skogsvårdsavgifterna. Fonden föreslås kunna fördela medel till tillämpad skogsproduktionsforskning och i fonden skulle enligt förslaget skogsnäringens intressen väga tungt. På jordbrukssidan finns en parallell i lantbrukets fond. Arbetsgruppen anser att genom tillkomsten av skogsbrukets fond skulle skogsforskningen och jordbruksforskningen få likartade förutsättningar, vilket självfallet skulle underlätta prioriteringsarbetet i rådet. Arbetsgruppens förslag får starkt stöd av remissinstanserna.

Även jag tillstyrker förslaget om att skogsvårdsavgiftsmedel skall avsättas särskilt för tillämpad skogsproduktionsforskning. Detta är motiverat bl. a. med hänsyn till att SJFR:s starkare inriktning på grundforskning kommer att innebära att rådet i mindre grad än hittills kommer att kunna tillgodose de behov som finns av en tillämpad forskning av det slag jag här nämnt. Någon särskild fond behöver inte inrättas. I stället bör medlen anvisas över ett reservationsanslag som disponeras av skogsstyrelsen. Ansökningar om forskningsbidrag bör ställas till skogsstyrelsen. Beredningen av ansökningarna bör ske på sådant sätt att näringen får ett avgörande inflytande, i likhet med vad som gäller för lantbrukets fond. Lämpliga former för samordning med SJFR:s verksamhet på det skogliga området bör eftersträvas.

### 3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna den av mig förordade organisationen för skogs- och jordbrukets forskningsråd och de av mig föreslagna riktlinjerna för rådets arbete.

### 4 Anslagsfrågor för budgetåret 1981/82

#### TIONDE HUVUDTITELN

#### D. SKOGSBRUK

##### D 6. Främjande av skogsvård m. m.

I prop. 1980/81:100 (bil. 13 s. 60) har regeringen under denna rubrik föreslagit att 1 milj. kr. anvisas till främjande av skogsvård m. m. för budgetåret 1981/82.

Mot bakgrund av vad jag tidigare har anfört om betydelsen av ökade insatser för tillämpad skogsproduktionsforskning bör under detta anslag tillföras 5 milj. kr. för sådan verksamhet. Dessa medel finansieras genom skogsvårdsavgifter. Medlen bör förvaltas av skogsstyrelsen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av skogsvård m. m.* för budgetåret 1981/82 utöver i prop. 1980/81:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 5 000 000 kr.

#### G. UTBILDNING OCH FORSKNING

##### G 7. Skogs- och jordbrukets forskningsråd

1979/80 Utgift	123 404 964	Reservation	1752 956
1980/81 Anslag	126 232 000		
1981/82 Förslag	35 806 000		

<sup>1</sup> Anslagen Jordbruksforskning och Skoglig forskning.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört förordar jag att anslagen Jordbruksforskning och Skoglig forskning fr. o. m. budgetåret 1981/82 sammanförs till ett nytt reservationsanslag, Skogs- och jordbrukets forskningsråd.

Mot bakgrund av betydelsen av ökade insatser inom skogs- och jordbruksforskningen bör ytterligare 9 574 000 kr. tillföras denna verksamhet. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1980/81 finns kvar på de äldre an-

slagen bör föras över till förevarande anslag Skogs- och jordbrukets forskningsråd.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogs- och jordbrukets forskningsråd* för budgetåret 1981/82 anvisa ett reservationsanslag av 35 806 000 kr.

## 5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

*Bilaga I***Sammanfattning av betänkande avgivet av arbetsgruppen för skogs- och jordbruksforskningsfrågor**

Som bakgrund till översynen av statens råd för skogs- och jordbruksforskning, SJFR behandlas inledningsvis uppbyggnaden och utvecklingen av det statliga forskningssystemet. Forskningsrådsorganisationen till vilken SJFR hör bl.a. genom sin medverkan i forskningsrådsnämnden, har under senare år genomgått betydande förändringar.

Vid sidan av SJFR finns ett flertal statliga eller halvstatliga forskningsorgan på skogs- och jordbruksområdet. Sveriges lantbruksuniversitet har här en central ställning. Förutom högre utbildning inom skogsbruk, jordbruk, trädgårdsbruk och veterinärmedicin bedriver universitetet försöksverksamhet och forskning på dessa områden. Universitetets resurser för forskning och försök uppgår till närmare 200 milj. kr. under budgetåret 1980/81. Statens veterinärmedicinska anstalt bedriver FoU-verksamhet inom veterinärmedicinens och livsmedelshygienens område.

Vid de halvstatliga eller kollektiva forskningsinstituten på området - stiftelsen skogsarbeten, institutet för skogsförbättring och jordbrukstekniska institutet - bedrivs företrädesvis tillämpad forskning. Staten och näringarna samverkar vid finansieringen av dessa. Växtförädlingsnämnden är en annan form av kollektivt samarbete inom forskningen där näringen och staten samverkar. Nämnden anslår medel för att stödja FoU-arbete inom växtförädlingsområdet. För budgetåret 1980/81 är dess budget närmare 30 milj. kr.

Prisregleringsmedel används vidare för FoU-verksamhet. Här finns lantbrukets fond för upplysningsverksamhet och utvecklingsarbete med en budget om ca 8 milj. kr.

Vid granskningen av skogs- och jordbruksforskningen har en rad aktuella problem framkommit, både vad gäller dagsläge och framtida inriktning.

Bristen på kunskap om de grundläggande sambanden mellan olika processer i de biologiska systemen och deras omgivning har blivit allt tydligare och allt mer allvarlig ju snabbare skogsbruket och jordbruket utvecklats i tekniskt och ekonomiskt hänseende. Den teoretiska och kunskapsmässiga

utvecklingen släpar på många områden långt efter utvecklingen på det praktiska planet, med oönskade ekologiska och miljömässiga konsekvenser som följd. I ett längre perspektiv kan dessa konsekvenser vara skadliga även för utvecklingen av produktiviteten inom näringarna. Många av dessa problem rör sig på en sådan grundläggande nivå att de är gemensamma för skogs- och jordbruksforskningen. I konkurrensen med projekt av mer praktisk inriktning har de långsiktigt grundläggande problemställningarna haft svårt att hävda sig.

Det finns också forskningsområden som tillhör den tillämpade skogs- och jordbruksforskningen som av olika anledningar ännu inte fått en tillfredsställande ställning inom forskningsorganisationen. Ofta gäller detta relativt unga områden av tvärvetenskaplig karaktär. Energiforskning, livsmedelsforskning, forskning om stadsbruket och vattenbruket (akvakultur) är sådana. Klarare organisatoriska förhållanden och ansvarsförhållanden är en förutsättning för att dessa områden skall kunna få en tillfredsställande utveckling.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning har sitt ursprung i ett jordbrukets forskningsråd som inrättades redan 1945. Detta var nära anknutet till den dåvarande Kungl. Lantbruksakademien. År 1967 ombildades rådet till ett gemensamt råd för skogsbrukets och jordbrukets forskning. Rådet fick då bl.a. i uppgift att förfoga över fonden för skoglig forskning som inrättades med hjälp av prisutjämningsavgifter år 1946. Den formella knytningen till akademien upphörde vid det nya rådets tillkomst men i praktiken fungerade de båda organen fortsättningsvis i nära samarbete. Rådet och akademien har haft gemensam sekreterare och rådets kansli har varit förlagt till akademien. Rådet är indelat i två sektioner med vardera tio ledamöter, en för skogsforskning och en för jordbruksforskning. Rådet består således av tjugo ledamöter samt ordförande som också fungerar som sektionsordförande. Samtliga ledamöter utses av regeringen. Sektionerna har full beslutanderätt inom sina respektive ansvarsområden och har varsitt anslag i statsbudgeten. För budgetåret 1980/81 har skogssektionen ca 9 milj. kr. och jordbrukssektionen ca 17 milj. kr. Rådet är ett typiskt sektorsforskningsråd som har till uppgift att stödja sådan forskning som kan förmodas resultera i kunskap som är tillämpbar i skogsbruket och jordbruket. I instruktionen anges att rådets

uppgift är att främja sådan forskning som är till gagn för skogsbrukets och jordbrukets utveckling och som bidrar till att stärka dessa näringars bärkraft. Till övervägande del anslås rådets medel till forskning som bedrivs vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Vid utarbetandet av förslagen i detta betänkande har behovet av långsiktigt kunskapsuppbyggande forskning varit en viktig utgångspunkt. Arbetsgruppen föreslår härvid att rådet tar på sig ett större ansvar än tidigare, dock på ett sådant sätt att dess karaktär av sektorsorgan bibehålls. Detta får konsekvenser för rådets organisation. De grundläggande frågeställningarna är nämligen ofta gemensamma för de båda sektionerna. Områden som är gemensamma är t.ex. ekonomi, teknik, växtnäringsfrågor, växtfysiologi, markvetenskap, miljöfrågor och energi. En fortsatt indelning av rådet i sektioner riskerar att motverka den föreslagna policyn där man i större utsträckning än tidigare beaktar behovet av långsiktigt kunskapsuppbyggande forskning. Arbetsgruppen föreslår därför att sektionsindelningen slopas så att rådet kan arbeta sammanhållet. En sådan förändring av rådet kräver emellertid att rådet bygger ut sin beredningsapparat. Frågor som tidigare i sin helhet behandlats i sektionerna bör få en grundlig beredning i särskilt tillsatta organ före slutligt beslut i rådet. Sammanslagningen av sektionerna medför att färre personer än tidigare deltar i rådets beslut. Detta innebär emellertid inte att inflytandet från forskarsidan eller näringarna minskar. Genom den utbyggda beredningsapparat som föreslås i följande avsnitt kommer möjligheten till reell kontakt och påverkan av rådsarbetet snarare att öka för såväl näringar som myndigheter.

Arbetsgruppen föreslår att det i det nya, sammanhållna rådet för skogs- och jordbruksforskning skall ingå elva ledamöter inklusive ordföranden. Av dessa bör sju företräda allmänintressen och fyra forskningen. Förslaget har stora likheter med organisationen av forskningsråden under utbildningsdepartementet men skiljer sig på en punkt. Fördelningen mellan allmänrepresentanter och forskare är hos grundforskningsrådet fyra mot sju. I det förslag som ställs här betonas SJFR:s karaktär som sektorsforskningsråd, genom den omvända mandatbalansen, sju mot fyra. Ordföranden bör som tidigare vara en allmän representant. De sju allmänrepresentanterna utses av regeringen.

I fråga om valet av forskarrepresentanterna föreslås en annan ordning än den som gäller för grundforskningsråden, där forskarrepresentanterna utses av särskilda forskarvalda elektorsförsamlingar. Det föreslås härvid att de tre fakultetskollegierna vid SLU utser varsin rådsledamot. Den fjärde ledamoten från forskarsidan bör representera grundforskningen och naturvetenskapliga forskningsrådet föreslås få i uppdrag att utse denna ledamot.

I likhet med det system som tillämpas vid grundforskningsråden föreslås att rådet utser sin egen sekreterare. Den praxis som nu gäller, nämligen att huvudsekreteraren är anställd vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien och är avlönad från akademien bör enligt arbetsgruppens mening upphöra. Rådet bör självt avlöna sin sekreterare och därmed även vara fri att förutsättningslöst välja sekreterare.

Den allmänna kostnadsökningen i samhället har påverkat resursanvändningen inom högskolan. Utgifterna för att hålla igång basorganisationen har ökat och ett skärpt konkurrensförhållande mellan grundutbildning, forskarutbildning och forskning har uppstått. I ett sådant läge kan de mer påtagliga behoven för utbildning bli tillgodosedda på bekostnad av forskningen. Vid lantbruksuniversitetet har sålunda de egna rörliga medlen för forskning t.ex. i form av tilldelade assistenttimmar per forskare kommit att skäras ner. Härmed har universitetet i allt högre grad blivit hänvisat till att finansiera sin forskning med externa medel.

Inom skogs- och jordbruksforskningen har denna utveckling lett till rådet i ökad utsträckning kommit att kompensera de krympande forskningsresurserna vid Sveriges lantbruksuniversitet. Detta har medfört att egentliga basresurser och mer eller mindre permanenta projekt finansieras med hjälp av rådsmedel. En stor del av rådsmedlen åtgår sålunda till att täcka bristen på assistenter vid universitetet.

Ett forskningsråds vitalitet bestäms i hög grad av tillgången på rörliga medel. För att kunna behålla rörligheten i användningen av sina resurser strävar forskningsråden att överföra sådan verksamhet, som under arbetets gång blivit av permanent art, till den fasta universitetsorganisationen. Arbetsgruppen har vid sin granskning av SJFR funnit att det

finns en stor grupp av projekt som snarast bör överföras på lantbruksuniversitetets fasta stat.

Arbetsgruppen föreslår att SJFR:s resurser successivt byggs upp med ett påtagligt tillskott redan för budgetåret 1981/82. Dessa resursökningar bör till stor del kunna ske inom ramen för den forskningspolitiska satsning som statsmakterna utlovat och som innebär betydande medelförstärkningar för forskningen under den närmaste framtiden.

Av tradition har staten påtagit sig ett stort ansvar för skogs- och jordbruksforskningen. Dessa näringar som är av största vikt för samhället har utmärkts av en produktionsstruktur baserad på små självständiga produktionsenheter. Det har därför varit ändamålsenligt att staten gått in som samordnare och finansiär av forskningen på dessa områden. Jämfört med övriga branscher satsar dock skogs- och jordbruksnäringarna själva små belopp på forskning i relation till slutprodukternas förädlingsvärde. Däremot har näringarna ett starkt inflytande över forskningens inriktning genom sin representation i olika statliga och halvstatliga forskningsorgan. Genom att bl.a. näringarnas intresseorganisationer vuxit sig allt starkare har de ursprungliga förutsättningarna förändrats och enligt arbetsgruppens mening borde näringarna nu öka sitt finansiella ansvar för FoU-arbetet. En rad förslag till hur detta kan genomföras läggs fram. Bl.a. föreslås en klarare ordning för hur skogsvårdsavgifterna skall kunna utnyttjas för forskning.

I arbetsgruppens uppdrag ingår att diskutera även den roll som Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien bör spela i framtiden. Akademien är i huvudsak ett vetenskapligt kontaktorgan med uppgifter både inom och utom landet. Akademien har också påtagit sig att förvalta ett flertal donationsfonder vars avkastning används för ändamål som överensstämmer med akademiens syfte att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet verka för skogsbrukets och jordbrukets utveckling.

På uppdrag av regeringen verkställer akademien en rad konventionsbundna åtaganden vad gäller forskarutbyte och annan forskningssamverkan mellan Sverige och ett antal öststater. Enligt arbetsgruppens mening är det värdefullt om akademien vidareutvecklar de internationella kontakterna.

Många av skogs- och jordbrukets problem måste i dag i allt högre grad ses i ett internationellt perspektiv.

På skogs- och jordbruksområdet behövs flera fora där förutsättningslösa diskussioner utifrån en bred bas kan föras kring de problem som näringsarnas utveckling skapar. En förutsättning för att lyckas att på ett konstruktivt sätt diskutera även kontroversiella frågor kräver ett visst mått av obundenhet och integritet. Genom arbetsgruppens förslag att i olika avseenden skilja akademiens och forskningsrådets verksamhet från varandra får akademien en friare ställning där det lättare går att förutsättningslöst diskutera aktuella frågor. Ett steg i samma riktning är förslaget om att ändra stadgarna så att akademien själv får utse sin ledning vilket gäller för Kungl. Vetenskapsakademien.

En tung kostnad för akademien är driften av biblioteket. Arbetsgruppen föreslår att statskontorets expertis på området ges i uppdrag att se över denna verksamhet för att undersöka möjligheterna till samverkan eller samordning med andra bibliotek.

## Sammanställning av remissyttranden över betänkande avgivet av arbetsgruppen för skogs- och jordbruksforskningsfrågor<sup>1</sup>

### 1 Allmänna synpunkter, forskningspolitiken m. m.

**1.1 Lantbruksstyrelsen:** Arbetsgruppen konstaterar att SJFR hittills kunnat ägna relativt litet intresse åt långsiktigt kunskapsuppbyggande forskning och anser att större resurser måste sättas in i detta avsnitt. Lantbruksstyrelsen vill starkt understryka betydelsen av att grundforskningen förses med tillräckliga resurser. Utan grundforskning kommer framstegen i målinriktad forskning och försöksverksamhet snart att stagnera. Därmed kommer också den kanske allra viktigaste förutsättningen för en fortsatt effektivisering och anpassning av lantbruket efter nya krav att försvinna.

**1.2 Skogsstyrelsen:** Styrelsen delar uppfattningen, att det finns ett ökat behov av mer grundläggande målinriktad forskning inom de areella näringarna. I många övergripande frågor är inte kunskaperna tillräckliga. Det är därför angeläget att resurserna till sådan forskning ökar väsentligt. Grundläggande forskning bör dock enligt styrelsens mening främst bedrivas med anslag inom lantbruksuniversitetets ram. Detta hindrar givetvis inte att även SJFR kan finansiera projekt i likhet med vad som hittills skett. Främst bör dock ett sådant råd satsa på för näringarna angelägna målinriktade projekt initierade antingen från forskarkåll eller från näringarna.

**1.3 Statens jordbruksnämnd:** I avsnitt 4.2.3 konstaterar utredningen att de centrala myndigheterna inom skogs- och jordbrukssektorn har relativt begränsade roller i fråga om forskning, eftersom sektorn har en väl utbyggd forskningsorganisation med bl. a. ett eget universitet. JN kan ansluta sig till detta generella uttalande.

— — —

JN, som är tillsynsmyndighet beträffande fodermedelskontrollen, vill ansluta sig till och understryka arbetsgruppens konstaterande att tillsatsen av olika preparat i fodret å ena sidan håller uppe produktionen men samtidigt å andra sidan ökar risken för skadliga rests substanser i livsmedlen. Till utvecklingsbilden hör enligt arbetsgruppen en koncentration av djur till allt större enheter och djuren utfodras och sköts enligt vetenskapligt utarbetade program. I likhet med arbetsgruppen anser JN att de industrialiserade driftsformerna kraftigt har ökat behovet av forskning inom områdena husdjur och

<sup>1</sup> I de fall en remissinstans synpunkter rörande någon särskild fråga återfinns under fler än en rubrik har hänvisning gjorts till underrubrikens nummer.

veterinärmedicin. Sjukdomar som uppstår beror nämligen på flera samverkande faktorer, varav utfodring, miljö och skötsel är några.

JN delar arbetsgruppens påstående att en bättre samordning på departemental nivå bör kunna leda till större effektivitet på energi- och livsmedelsforskningsområdena.

**1.4 Statens livsmedelsverk:** Det förslag som arbetsgruppen för skogs- och jordbruksforskningsfrågor lagt fram om skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) innebär en anpassning av forskningsrådets verksamhetsområde till utvecklingen inom såväl forskningssektorn som samhället i övrigt. Förslaget är också ett försök att vitalisera rådets verksamhet. Livsmedelsverket tillstyrker de förslag som arbetsgruppen lägger fram i dessa avseenden.

#### 1.5 Domänverket: (Se 2.7)

**1.6 Medicinska forskningsrådet:** Den vetenskapliga forskningens betydelse i relation till samhällets behov har varit föremål för omfattande debatt under 1970-talet. Diskussionerna har innefattat en rad olikartade forskningsfält och verksamhetsområden. En fråga av stor principiell betydelse som kommit något i bakgrunden gäller avvägningen mellan satsningar på grundforskning och på tillämpad forskning. Även om man i många läger länge fäst särskild vikt vid den tillämpade forskningen, har grundforskningens betydelse efter hand alltmera kommit att betonas. Vissa iögonfallande felsatsningar inom riktad forskning (t ex det amerikanska "war against cancer") har utan tvivel starkt bidragit till denna attitydförändring. Inom det medicinska fältet har man vidare genom undersökningar baserade på objektiv metodik kunnat konstatera att en övervägande del av praktiskt betydelsefulla kliniska landvinningar direkt eller indirekt bygger på resultat av grundforskning. En betydande del av denna grundforskning har varit av fri karaktär, dvs. den har initierats utan direkt anknytning till någon klinisk frågeställning. Den fria grundforskningens betydelse har kunnat dokumenteras inom vitt skilda verksamhetsområden; icke sällan har därvid kopplingen mellan forskningsprojekt och praktisk tillämpning uppenbarats först i efterhand. Det kan rimligtvis förutsättas att även skogs- och jordbruksnäringarna på samma sätt torde befrämjas av grundforskning med inriktning på sådana förhållanden som kan antagas vara av betydelse för växternas och djurens liv. Det ligger följaktligen i dessa näringars intresse att grundforskning inom en rad ämnesområden (t. ex. kemi, fysiologi, botanik, genetik) främjas. Sådan grundforskning bör bedrivas vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) och det är rimligt att Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR), trots dess "sektoriella" prägel, engagerar sig i den externa finansieringen av denna forskning.

Den grundvetenskapliga forskningen är ämnesmässigt väl representerad vid SLU. Däremot synes den ha en resursmässigt relativt svag ställning inom

universitetet. Betydande resurser avsätts årligen för skogs- och jordbruksinriktad forskning, under 1980/81 totalt ca 195 milj. kr. enbart vid SLU (exklusive kostnader för lokaler men inklusive externa medel från bl. a. forskningsråd). Även om fördelningen mellan olika slag av forskning är svår att exakt ange med ledning av tillgängliga uppgifter, framgår det att mer än 75% av resurserna går till programbunden verksamhet. Även återstoden är till stor del avsedd för tillämpad forskning. Resurserna för grundforskning härrör i betydande utsträckning från forskningsråd, främst MFR och naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR). Det bör i detta sammanhang även noteras att tillämpad skogs- och jordbruksforskning stöds och bedrivs av ett flertal organisationer utanför SLU, bl. a. Statens Veterinärmedicinska Anstalt samt olika s. k. kollektiva organ, stiftelser, nämnder och branschforskningsinstitut.

— — —

Sammanfattningsvis anser MFR att betänkandet i sina huvuddrag rymmer goda intentioner, främst vad gäller forskningens inriktning och det nya rådets organisation. I de konkreta förslagen saknas dock en konsekvent uppföljning av dessa intentioner; problemen tycks i första hand botten i tolkningen av utredningens direktiv rörande SJFR som ett "sektoriellt" organ. MFR anser att den sektoriella prägeln hos ett forskningsråd kan bibehållas även om det tar upp grundforskning, fri såväl som riktad, som en väsentlig del av sitt program.

**1.7 Naturvetenskapliga forskningsrådet:** Den omorganisation av forskningsråden inom utbildningsdepartementets område, som genomfördes 1977, har utan tvekan gagnat forskningsverksamheten i landet. Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) vill därför i allt väsentligt tillstyrka den föreslagna omorganisationen av Skogs- och jordbrukets forskningsråd, vilken kommer att innebära att SJFR får en liknande struktur som övriga forskningsråd utan att dess karaktär av sektorsorgan förloras.

**1.8 Sveriges lantbruksuniversitet:** Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) — — — tillstyrker i huvudsak de i betänkandet framförda förslagen och är enig med arbetsgruppen i huvudfrågorna. I vissa sakfrågor har emellertid styrelsen en annan uppfattning än arbetsgruppen. — — —

Behovet av långsiktig kunskapsgenererande forskning har varit en viktig utgångspunkt, när förslag till den nya rådsorganisationen utarbetades. Styrelsen instämmer i förslaget, att SJFR måste ta ett större ansvar och att gränserna vidgas utan att för den skull dess karaktär av sektoriellt organ åsidosätts.

**1.9 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning:** Statens råd för skogs- och jordbruksforskning (SJFR), som i huvudsak kan tillstyrka arbetsgruppens förslag, menar att gruppen gör riktiga bedömningar när man säger att

- rådets instruktion beträffande uppgifter bör ges vidare innebörd
- större satsning bör ske på långsiktig kunskapsuppbyggande, kausal forskning
- systemutveckling anpassad till biologiska produktionsprocesser i skogs- och jordbruk är centralt för rådet
- rådet bör uppmärksamma och stödja nya områden som ännu ej är etablerade
- rådet bör i en del fall ta större risker
- rådets resurser för närvarande är för små och medlen för hårt uppbundna. Därmed kan rådet ej i tillräcklig grad initiera forskning, ej heller samarbeta med forskningsrådsnämnden (FRN) och övriga forskningsråd på jämbördigt plan
- rådsforskartjänster bör kunna inrättas
- forskningsplanering är en nödvändig uppgift
- utvärderingsfunktionen bör vidareutvecklas
- forskarna bör få större inflytande vid valet av rådsledamöter
- pluralism är viktig vid tillsättning av ledamöter i olika forskningsberedande organ
- ordföranden i prioriteringsutskott skall vara rådsledamot
- huvudsekreteraren skall utses av rådet och bör ej vara direkt knuten till Kungl. skogs- och lantbruksakademien (KSLA)
- med ökade resurser måste viss förstärkning ske på forskningssekretariat-sidan
- namnet bör ändras till skogs- och jordbrukets forskningsråd
- rådet skall kunna bevilja anslag upp till visst belopp utan att regeringens godkännande erfordras. Beloppet bör vara detsamma som för FRN
- energiforskningen måste samordnas dels på departementsplanet, dels mellan finansierarna
- Det är av största vikt att rådet skyndsamt får kraftigt ökade resurser.

— — —

Många forskningsområden på jordbrukssidan tangerar andra forskningsstödande organs ansvarsområden. På växtförädlingsidan gränsar rådets verksamhet mot växtförädlingsnämndens. Enligt arbetsgruppens mening borde nämnden kunna stödja mer grundläggande forskning vid våra universitet. Eftersom avtal nu slutits för viss tid anser SJFR att frågan lämpligen behandlas i samband med förhandlingar inför nytt avtal när nuvarande period utgår. Även trädgårdsväxternas förädling ingår i växtförädlingsnämndens intresse.

**1.10 Trädgårdsnäringens riksförbund:** Arbetsgruppen lyfter fram trädgårdsforskningen som ett av några exempel på sådana områden som är eftersatta eller av andra anledningar bör uppmärksammas. Man noterar, att trädgårdsnäringens förutsättningar skiljer sig från jordbrukets i många avseenden. Ar-

betsgruppens beskrivning av dessa ger en positiv bild av näringsens utvecklingsmöjligheter. Man framhåller, att ett av de mest framgångsrika medlen att öka konkurrenskraften är att satsa på forskning och utbildning.

Förbundet vill understryka riktigheten av dessa tankegångar. Skillnaderna gentemot jordbruket är stora. Det gäller t. ex. importberoendet, marknadens känslighet då stabiliserade prisavtal saknas, det mångdubbelt större kulturantalet, som spänner över växtrikets alla delar, oljeberoendet.

Näringen genomgår en ständig strukturomvandling, med syfte att anpassa produktionen till förändringar i dessa och andra företeelser i omvärlden. Den tekniska utvecklingen vad gäller t. ex. energibesparing och automatisering inom växthusodlingen och utvecklingen av rationellare metoder för mekaniserad skörd, besprutning etc. inom frukt och bärödlingen och den fältmässiga kökswäxtodlingen utgör exempel på detta. Intresset för produktion av nya kulturer är stort och detsamma gäller för ökad produktion av vissa klassiska kulturer i regioner där produktionen tidigare varit liten. Bärödlingen i landets nordligare delar har t. ex. ökat kraftigt.

Det är viktigt att trädgårdsforskningen dimensioneras och ges en struktur som är anpassad till de speciella förutsättningar som gäller för näringen och den dynamiska strukturutveckling som ständigt pågår.

### *Grundforskning*

Vi delar den av arbetsgruppen refererade uppfattningen att näringen är i hög grad utvecklingsbar. Inom jordbrukets område har forskningen kommit så långt att möjligheterna till stora utvecklingskliv numera anses begränsade. Så är inte fallet inom trädgårdsnäringen, där man ännu kan se nya upptäckter leda till att odlingsprogrammen för vissa kulturer revideras radikalt.

Bl. a. har odlingen av vissa s. k. kortdagsväxter kunnat revolutioneras tack vare vetenskapliga framsteg som gjorts relativt nyligen. En i sammanhanget intressant aspekt är möjligheten att för vissa kulturer ta fram nya odlingsprogram, där man t. o. m. anser sig kunna vinna produktionsmässiga fördelar genom att lägga in en period av låg nattetemperatur. Denna nya möjlighet kräver ännu mycket utvecklingsarbete, men kan på sikt komma att förändra sortimentet och resultera i betydande energibesparingar.

Trädgårdsväxtproduktion kan bl. a. ske under betydligt mer kontrollerbara förhållanden än vad som är fallet med jordbruks- och skogsväxter. Härigenom erbjuds stora möjligheter att genom grundläggande forskning på trädgårdsväxter klarlägga samband av stor betydelse även för skogs- och jordbruksväxter vilket även arbetsgruppen uppmärksammat. Ett exempel på vetenskapliga framsteg av detta slag är den biologiska bekämpningen som numer blivit den helt dominerande bekämpningsmetoden inom bl. a. svensk tomat- och gurkodling. Det torde inte vara uteslutet att erfarenheter vunna med dessa metoder kan komma till användning inom jordbruket — låt vara inom något annorlunda former. Fler exempel kan anföras. Omvänt är det gi-

vetvis så att all grundläggande forskning kan ge uppslag till utvecklingsmöjligheter även inom trädgårdsnäringen. Det är därför väsentligt att forskare som är verksamma inom de grundvetenskapliga institutionerna är medvetna om sitt ansvar även gentemot trädgårdsväxtsidan.

Förbundet anser bl. a. med ledning av ovan anförda tankegångar att en satsning på djärv och otraditionell forskning på grundläggande och långsiktig nivå är nödvändig, och ansluter sig i dessa delar till arbetsgruppens förslag. Förbundet vill dock understryka att denna forskning regelmässigt måste utvärderas med tanke på trädgårdsnäringens behov.

### *Eftersatta områden*

Arbetsgruppen nämner bl. a. markforskning, rotsystemets tillväxtdynamik och växternas näringsupptagning som ett eftersatt område. Inom trädgårdssektorn finns här många intressanta områden, där ytterligare forskning bör bedrivas. Många trädgårdsväxter kan för närvarande odlas i artificiella substrat, såsom stenullsmattor, och även helt utan substrat med s. k. nutrient film technique.

Som andra eftersatta områden nämns mikrobiologi och växtskydd. Dessa forskningsfält kan, inte minst i kombination, resultera i avgörande framsteg för trädgårdsnäringens område. Dessa problem har delvis berörts ovan. Vad gäller kemisk bekämpning intar trädgårdsnäringen en särställning, eftersom man i odling har ett brett spektrum av arter och följaktligen ett brett spektrum av skadegörare. Denna problematik i kombination med de höga kostnaderna för registrering av bekämpningsmedel har försatt näringen i en svår situation vad gäller konkurrensen med utländska produkter. En intensifierad forskning för att ta fram nya avancerade bekämpningsmetoder med en skonsam inverkan på de ekologiska systemen måste ges hög prioritet.

Den tekniska forskningen prioriteras högt inom näringen. Arbetsgruppen framhåller att forskning kring energibesparande åtgärder i växthus prioriteras av SJFR. Denna satsning är dock ingalunda stor och har dessutom minskat. Detta är synnerligen olyckligt, inte bara med tanke på näringens behov av tillämpad teknisk forskning utan i lika hög grad på grund av de unika möjligheter växthusodlingen innebär när det gäller att anpassa tekniken till landvinningar i styrningen av den biologiska produktionsprocessen, vilket framhålls i betänkandet.

Ämnesområdet trädgårdsnäringens arbetsmetodik och teknik (annan än byggnadsteknik) har under senare år blivit eftersatt. Sedan mitten av 1970-talet har all verksamhet inom detta för näringen så viktiga område helt legat nere. När nu emellertid en ny avdelning för sådan forskning och utbildning börjat byggas upp på Alnarp, är det av yttersta vikt att forskningsrådet stimulerar till kraftfulla insatser för att ta igen näringens "förlorade år".

Utvecklingen har sedan dess varit snabb, behovet av förbättrade metoder för t. ex. maskinell skörd och kemisk bekämpning vid frilandsodling har

ökat. I takt med de stigande arbetskostnaderna krävs att även den svenska odlingen kan anpassas till nya, rationellare arbetsmetoder.

Även på den ekonomiska forskningens område krävs nya metoder för övervakning, utvärdering och styrning av trädgårdsföretagen, som utgör jordbrukssektorns mest kapital- och arbetskraftsintensiva och energiberoende företag. Betydande framsteg har gjorts, bl. a. genom insatser från SJFR. Trädgårdsföretagen kräver särskild uppmärksamhet på det ekonomiska området genom att de inte sällan faller emellan det typiska jordbruksföretaget och industriföretaget och därigenom lätt kommer "på undantag". En faktor i sammanhanget är även det internationella beroendet, som kräver metoder för utvärdering av varuströmmar, betalningsströmmar och trädgårdsekonomisk politik i andra länder. Även metoder för analys av trädgårdsnäringen som samhällsekonomisk garant för kost- och miljö kvalitet i det urbaniserade samhället bör utvecklas. Forskning av den typ som här skisseras är närmast att betrakta som grundforskning.

#### *Ökad satsning på trädgårdsväxtforskning*

Vad ovan sagts om behovet av forskning innebär i ljuset av arbetsgruppens beskrivning av näringens situation att kraftfulla forskningsinsatser krävs för att utveckla och effektivisera trädgårdsnäringen om riksdagens målsättning för en svensk trädgårdsnäring på lång sikt skall kunna uppfyllas. Arbetsgruppen framhåller på sid. 102—103 trädgårdsforskning som ett insatsområde, men tvingas konstatera att "en ökad satsning på trädgårdsområdet måste få till följd att de nuvarande basresurserna byggs ut. Den fasta forskningsapparaten är inte dimensionerad så att en ökning kan ske inom trädgårdsforskningen".

För närvarande svarar medel från SJFR för mer än hälften av forskar-, undervisnings- och assistenttjänsterna sammantagna på institutionen för trädgårdsvetenskap vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

Forskningstjänsterna vid institutionen varierar men fördelar sig i dagsläget ungefär som följer:

Resurstyp	Avdelningen för			
	Prydnads- växtodl.	Köksväxt- odl.	Frukt o bär	Ekonomi
Professurer/universitetslektorat				
Forskarassistenter/assistenter	3	3	2	2
Ej fasta forskartjänster	6	2,5	1,5	1,5*
Summa forskningspersonal	9	5,5	3,5	3,5

\*Dessutom en försöksledare som betalas av odlingsavdelningarna.

Det är uppenbart att denna organisation är underdimensionerad med tanke på de nya krav samhället ställer på livsmedelskvalitet, kostvanor, boende- och arbetsplatsmiljö, etc. Utvecklingen tyder dessutom på att dessa krav yt-

terligare kommer att markeras framöver. Intresset för näringens produkter kan exemplifieras bl. a. av att "Blommor" sedan flera år utgör en av dagligvaruhandelns mest expansiva sektorer.

Trädgårdsnäringens bredd som berördes redan inledningsvis ställer samtidigt större krav än normalt på en forskningsinsats, varav ett mindre antal givetvis svarar för en större del av produktionsvärdet. Endast att anpassa odlingsprogrammet för de allra vanligaste arterna till hälso-, miljö- och kostnadsutvecklingen kräver en breddning i de fasta resurser på vilka forskningsarbetet vilar. De nya förväntningarna inom näringens olika områden från konsumenternas och samhällets sida innebär ett extra djärvt utvecklingsarbete som mycket väl motiverar att basresurserna byggs ut och att SJFR i ökad utsträckning bistår dessa strävanden med ökade insatser för trädgårdsväxtforskning.

#### *Områden utan fast hemvist*

Arbetsgruppen berör ytterligare några områden vilkas framtida utveckling i hög grad är beroende av forsknings- och utvecklingsinsatser. Dessa är energiforskning, livsmedelsforskning, stadsbruket (den gröna sektorn) och akvakultur (fiskodling). Trädgårdsnäringen står i centrum vad gäller samtliga tre först nämnda områden.

Trädgårdsnäringen förbrukade 1976 ca 220.000 m<sup>3</sup> olja. Därtill kommer drivmedel. Förbrukningen är koncentrerad till växthusodlingen som samma år bedrevs vid 2.600 företag. Ca 32% av jordbruks- och trädgårdsnäringarnas totala gemensamma oljeförbrukning sker alltså inom trädgårdsföretagen. Dessa siffror talar sitt entydiga språk. Samtidigt finns inom trädgårdsnäringen mycket stora potentiella möjligheter att spara energi. Flera intressanta nyheter har kommit fram under senare år. Exempel härpå är det dubbla plexiglas som i stället för enkelt glas kommit till användning som takmaterial. Därigenom kan energiförbrukningen halveras. Värmelagring, värmepumpar, el.energisystem, jordvärme är andra exempel på åtgärder, som i framtiden kan komma att revolutionera svensk trädgårdsproduktion. Men utvecklingsinsatser krävs här i ökad omfattning.

Till de allra högst prioriterade forskningsområdena hör för närvarande s. k. efter skörd-behandling ("post-harvest"-frågor). Olika myndigheter betonar betydelsen av grönsaker, frukt och bär i kosten. Det gäller att genom korrekt behandling, lagring, distribution och förpackning förse konsumenten med produkter med stort näringsinnehåll, god kvalitet, fria från skadliga bekämpningsmedelsrester, etc. utan att priset härför blir konsumtionshämmande. Inte minst väsentligt är att insatser görs för att förbättra varubehandlingen i butiksledet. Det är här ibland fråga om studier av distributionsvägar och -tider och om sociala relationer på företagsnivå. Men också de rent tekniska aspekterna kräver utveckling. Forskning om lagringstemperaturer och

teknisk behandling i ett distributionssystem avpassat för mindre känsliga produkter måste prioriteras högt.

Vad gäller stadsbruket är det väsentligt att institutioner inom såväl den skogsvetenskapliga som lantbruksfakulteterna ser över sin roll i detta nya sammanhang. På skogssidan gäller detta t. ex. institutionerna för skoglig marklära och skogsskötsel. Även inom lantbruksfakulteten bör institutionen för markvetenskap spela en viktig roll. Man bör söka analysera i vilken utsträckning kunskaperna inom respektive institution kan tillämpas i det framväxande stadsbruket. Även plantskolesektorn torde kunna utnyttja de kunskaper som inom skogssidan finns vad gäller t. ex. kriterier för urval av plantmaterial och fröer, provinienser etc. Även erfarenheter beträffande rutiner och teknik för insamling av uppdragning och utplantering av växtmaterial och för mekaniserad skötsel torde kunna tillföras plantskolesektorn.

Förbundet har ansett det angeläget att utvidga resonemanget kring dessa insatsområden även om inga allvarliga invändningar gjorts. Avsikten är härmed att ge stöd i den fortsatta utvärderingen av arbetsgruppens arbete och fastställandet av riktlinjer för SJFR:s framtida inriktning. Förbundet övergår nu till att kommentera arbetsgruppens mer konkreta förslag angående själva rådet.

**1.11 Centralorganisationen SACO/SR:** SACO/SR instämmer med arbetsgruppen i att Skogs- och jordbruksforskningsrådets verksamhet bör inriktas mot grundforskning. Det är angeläget att rådet arbetar efter samma principer som övriga forskningsråd. Arbetsfördelningen inom skogs- och jordbruksforskningen bör överensstämma med de principer som drogs upp av Forskningsrådsutredningen.

Arbetsgruppen redovisar på sidorna 80—96 en mängd organ som styr forskningen på jord- och skogsbruksområdet. Dessa har oftast inte forskning som huvuduppgift och SACO/SR vill därför starkt understryka vikten av att vetenskapliga kriterier får bestämma till vilka projekt SJFR ska bevilja medel. Skogs- och jordbruksnäringens roll i forskningen kan karaktäriseras av ett litet ekonomiskt engagemang men ett stort inflytande. En betydande del av forskningen styrs uppenbart av företagen, producent- och konsumentkooperationen samt myndigheter med anknytning till näringen. SACO/SR anser att producent- och konsumentkooperationen med sin dominerande ställning bör satsa mer egna resurser i forsknings- och utvecklingsarbete. Det gäller speciellt inom livsmedelsindustrin där man har ett betydande ansvar och borde ta över produktutvecklingen och stora delar av den tillämpade forskningen. SJFR och STU bör här främst stödja grundforskningen, som i princip bör förläggas till universiteten.

— — —

SACO/SR förutsätter att sedvanliga förhandlingar genomförs beträffande omorganisationen av tjänster vid såväl forskningsrådet som akademien.

**1.12 Tjänstemännens centralorganisation:** TCO tillstyrker arbetsgruppens förslag.

**1.13 Skogsarbeten:** Skogsarbeten instämmer i arbetsgruppens uppfattning att det föreligger ett starkt behov av ökade resurser för skogsforskning. Under framför allt det senaste decenniet har en alltför låg intensitet i den grundläggande, långsiktiga forskningen resulterat i en successiv utarmning av det idéförråd och den kunskapsutveckling som är livsvillkor för det mera kortsiktiga, tillämpade FoU-arbetet. Ett ökat finansiellt stöd till den grundläggande forskningen är därför en nödvändighet. Detta medför emellertid ingalunda att den tillämpade FoU-verksamheten kan eftersättas. Ett oförändrat eller minskat stöd till den forskningen får förödande effekt på hela skogsbrukets produktion och utveckling.

Mot den bakgrunden tillstyrker Skogsarbeten att SJFR:s forskningsstöd inriktas mot långsiktiga och grundläggande problem, dock endast under förutsättning att detta icke sker på bekostnad av stödet till tillämpad FoU. En lösning i det avseendet kan vara den i betänkandet föreslagna "Skogsbrukets fond". Principiellt riktigt medför en sådan konstruktion att den grundläggande, långsiktiga forskningen finansieras helt av statsmedel, medan näringen genom samtliga skogsägare påtar sig en större andel av finansieringen av den tillämpade, kortsiktiga FoU-verksamheten.

**1.14 Institutet för skogsförbättring:** Institutet instämmer i betänkandets uttalande att det finns stort behov av ökade resurser för skogsforskning. Institutet delar vidare arbetsgruppens åsikt att brister på grundläggande kausalt inriktad forskning är ett problem inom skogsbruksnäringen och ett hinder för den tillämpade forskningens vidare utveckling. Satsningen på grundläggande forskning får emellertid inte medföra en minskning av stödet till den tillämpade forskningen och institutet ser därför som en förutsättning inrättandet av den föreslagna "Skogsbrukets fond". Oavsett det gäller grundläggande eller tillämpad forskning bör dock rådet ses som ett sektororgan, vilket vad gäller skogen skall rikta sitt stöd mot områden, som gynnar skogsbrukets produktion och utveckling.

**1.15 Ingenjörsvetenskapsakademien:** Utvecklingen av skogsforskningen har under de senaste åren, förutom de allmänna problemen med urholkning av forskningsanslag genom inflation samt forskarutbildningens otillfredsställande läge, karakteriserats av de störningar och olägenheter som uppstått genom Skogshögskolans utlokalisering och splittring på olika orter. Sammankopplingen av lantbruks- och skogsforskningen inom SLU synes inte enbart haft positiva effekter. Härtill kommer förändringar inom skogsnäringen själv som försämrat möjligheterna för branschen att följa skogsforskningens bedrivande och medverka till en önskvärd styrning av verksamheten. Här-

med avses framför allt två förhållanden. De två statliga skogsorganen, Domänverket och Skogsstyrelsen, har lokaliserats till orter på sätt som mycket menligt inverkar på möjligheten till en bred och kontinuerlig kontakt med skogsforskningen. Vidare har inom den privata skogssektorn en omfattande sammanslagning av skogsföretag skett, vilket medför att antalet högre chefer med en för forskningsstyrning önskvärd överblick avsevärt minskat. Vidare har deras arbetsbelastning ökat starkt av olika skäl med påföljd att följning och styrning av forskningen delegerats till underordnade chefer med ofta mer begränsad erfarenhet, överblick och kontaktnät. Länken mellan skogsnäringsringen och den statliga forskningen har därför försvagats, i varje fall om man betraktar den ur kvalitativ synpunkt. Även om man såväl på forskningssidan som på näringsidan allvarligt bemödat sig om att söka finna lösningar till ovan berörda problem, är det IVA:s uppfattning att problemen i mycket betydande grad kvarstår. Skogsnäringsens internationella anknytning, som påtagligt exponerats under 70-talet, kräver en hög effektivitet i alla led från grundforskning till tillämpning av forskningsresultaten. Det är främst ur synpunkten om skogsforskningens roll för att bibehålla och stärka skogsnäringsens internationella bärkraft som IVA önskar framföra några synpunkter på betänkandet.

Vid en begrundan av forskningsfrågorna för skogsbruket bör man även beakta att det nu finns tre forskningsorganisationer med egna interna system för prioriteringar — SLU, Forskningsstiftelsen Skogsarbeten och Institutet för Skogsförbättring. Härtill kan läggas viss verksamhet vid Trärforskningsinstitutet. Dessa organ sammanhålls av ett nätverk av överenskommelser och samordningsorgan med uppgift att tillse att onödigt dubbelarbete undviks och att forskningsverksamheten blir heltäckande samt att nödvändiga initiativ tas. IVA bedömer att dessa samordningsmekanismer har fungerat bra när det gäller samordning, men vill ifrågasätta om de inte kan verka bromsande på flexibilitet, tvärvetenskapliga ansatser samt vitalitet. Ehuru denna fråga ligger utanför den nu framlagda utredningens uppdrag och förslag vill IVA ifrågasätta om inte — främst genom skogshögskolans splittring och inordnande av dess programbundna forskning i ett administrativt system för högskolor — behov har skapats av en översyn av den överordnade forskningsstyrningen och forskningsbevakningen inom skogssektorn syftande till en förbättrad och förenklad ledning av hela forskningssystemet.

## 2 Rådets uppgifter

**2.1 Statskontoret:** Statskontoret har inget att erinra mot den förordade inriktningen av verksamheten vid statens råd för skogs- och jordbruksforskning (SJFR). Statskontoret stöder i och för sig att SJFR bör koncentrera sina insatser på kunskapsuppbyggande forskning utan att binda resurserna allt för mycket i tidsmässigt långa åtaganden. Insatser som nu finansieras av

forskningsmedel bör dock prövas innan de "permanentas" genom överföring till finansiering via andra anslag.

**2.2 Lantbruksstyrelsen:** Lantbruksstyrelsen tillstyrker arbetsgruppens förslag att rådets instruktion får en jämfört med tidigare vidare innebörd, vilket bl a innebär att rådet skall uppmärksamma behovet av forskning som är angelägen från samhällelig synpunkt och som har samband med utvecklingen inom lantbruket. Styrelsen föreslår att begreppet "angelägen från samhällets synpunkt" preciseras till att bl a avse jord- och skogsbrukets betydelse för och beroende av den regionala utvecklingen i landet liksom jord- och skogsbrukets samband med hushållningen med naturresurser.

Den föreslagna vidgningen av forskningsrådets uppgifter innebär möjligheter till viss ökning av insatser till forskning rörande sambandet mellan produkternas kvalitet från förädlingsynpunkt och de primära produktionsförhållandena. Styrelsen kan tillstyrka en sådan utvidgning om den sker genom en finansiell förstärkning. Den får inte ensidigt finansieras genom minskning av anslagen till forskning rörande primärproduktionen inom lantbruksnäringarna.

Styrelsen delar arbetsgruppens uppfattning att forskningen på det lantbruksekonomiska området även bör omfatta projekt som omfattar studier av hela produktionskedjan inom jord- resp. skogssektorerna. Det är också angeläget att den företagsekonomiska och samhällsinriktade lantbruksforskningen behandlar problem som berör sambanden mellan lantbrukssektorn med dess olika typer av företag och den allmänna och regionala ekonomiska utvecklingen.

Arbetsgruppen föreslår att SJFR:s ansvar för den jordbrukstekniska forskningen inte skrivs in i rådets instruktion eftersom STU påtagit sig ett relativt stort ansvar för denna forskning. Lantbruksstyrelsen vill starkt understyrka att teknisk systemutveckling måste anpassas till de biologiska produktionsprocesserna och de ekonomiska förutsättningarna i skogs- och jordbruket. Därför måste SJFR även i fortsättningen avsätta resurser till sådan anpassad teknisk forskning.

Lantbruksstyrelsen delar arbetsgruppens uppfattning att SJFR:s policy beträffande trädgårdsforskningen bör preciseras. Alla möjligheter till samordning med grundläggande biologisk forskning med inriktning på det egentliga jordbruket bör naturligtvis tillvaratas.

Arbetsgruppen gör en del generella konstateranden som påverkar SJFR:s funktion. Basresurserna främst i form av assistenttimmar inom Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har blivit alltmer otillräckliga, varför en stor del av rådsmedlen måste sättas in i detta avsnitt för att forskningsuppgifter överhuvud taget skall kunna genomföras. Alldeles givet är detta ett för forskningens allvarligt konstaterande. Det har enligt arbetsgruppen bl. a. lett till att rådet måst satsa på ett flertal relativt små projekt i stället för att göra mera massiva insatser på större angelägna problemområden såsom arbetsgruppen anser borde vara fallet.

Lantbruksstyrelsen instämmer i att det är viktigt att ibland kunna sätta in stora resurser på viktiga problem. Dock bör man känna ansvar för att så länge basresurserna vid de institutioner där forskning bedrivs inte är tillräckliga möjligheten att genomföra även mindre men kanske nog så viktiga projekt måste understödjas. Det är alltså angeläget att rådet ständigt har överblick över den totala resursutvecklingen på forskningsområdet.

Knappa basresurser kan också få betydelse för ett annat ställningstagande som görs av arbetsgruppen. Denna anser (sid 119) när det gäller rådets policy att rådet bör kunna stödja långsiktiga projekt i ett inledningsskede för att om satsningen är lyckad snarast föra över finansieringsansvaret på andra organ. Detta kan bereda svårigheter om forskningsinstitutionernas basresurser är otillräckliga.

**2.3 Jordbruksnämnden:** I avsnitt 6.3.2 *Rådets uppgifter* kommer arbetsgruppen in på den delvis sammanfallande gräns såvitt avser stödjande verksamhet som finns mellan Lantbrukets fond och SJFR. Arbetsgruppen föreslår en något skarpare avgränsning fortsättningsvis. Enligt arbetsgruppen har fonden till uppgift att stödja utvecklingsarbete inom lantbruket, vilket i många avseenden sammanfaller med den verksamhet som bedrivs vid lantbruksuniversitetets försöksavdelning. Vidare uttalar arbetsgruppen att initiering av sådan försöksverksamhet som inte ingår i universitetets försöksprogram eller programbundna forskning bör ligga på fonden och inte på SJFR. JN kan i allt väsentligt instämma i dessa synpunkter.

**2.4 Statens livsmedelsverk:** Rådet har hittills framför allt stött forskning avseende råvaruproduktionen inom jordbruk och skog. Som utredningen framhåller finns det forskningsområden som tillhör den tillämpade skogs- och jordbruksforskningen och som ännu inte fått en tillfredsställande ställning inom forskningsorganisationen. Livsmedelsforskningen är ett sådant område. SJFR föreslås i fortsättningen få ett väsentligt större ansvar för livsmedelsforskning än hittills. Livsmedelsverket finner förslaget riktigt men vill samtidigt framhålla att en sådan utvidgning av verksamheten förutsätter en icke oväsentlig finansiell förstärkning av rådet.

**2.5 Statens naturvårdsverk:** Naturvårdsverket vill framhålla det som nödvändigt att rådet avlastas långsiktiga fasta åtaganden. Detta för att rådets fundamentala roll som problemformulerande, forskningsinitierande och resultatvärderande organ skall kunna återupprättas. I annat fall kan rådets fortlevnad ifrågasättas.

Av betänkandet framgår vidare att rådet bör koncentrera verksamheten på riktad grundforskning och ett allmänt kunskapsuppbyggande samt undvika stöd till utvecklings- och försöksbetonad verksamhet.

Naturvårdsverket konstaterar att föreslagen forskningsinriktning allmänt

sett är mycket angelägen men att rådet sannolikt i högre grad härigenom kommer in på områden som i stor utsträckning stöds av andra organ.

Enligt betänkandet har SJFR en väldefinierad gräns mot naturvårdsverkets forskningsfond. Här gäller att rådet har ansvar för sådan miljöforskning som syftar till åtgärder i produktionsledet för att förhindra att skador i miljön uppstår. Effekterna på skogs- och jordbruk av sådana miljöföroreningar som härstammar från annan verksamhet har naturvårdsverkets forskningsfond finansieringsansvaret för.

*Naturvårdsverket delar denna uppfattning och betonar att varje näring i princip med egna medel bör svara för nödvändig miljökonsekvensforskning relaterad till inom näringarna förekommande miljöstörande verksamhet.*

Detta innebär bl. a. att SJFR måste ta på sig ett större ansvar för miljöfrågorna än vad som sker i dag. I rådets uppgift ingår sålunda studier som syftar till att kvantifiera miljöeffekterna och de processer som styr dessa.

Arbetsgruppens förslag om en uppbyggnad och vidareutveckling av fonder med medel från skogs- och jordbruksnäringarna skulle påtagligt förbättra möjligheterna att uppnå uppsatta forskningsmål.

Naturvårdsverket noterar att näringarna under senare år erhållit betydande och ökande forskningsanslag från verkets forskningsfond även för projekt som med ovan given ansvarsformulering normalt åvilar rådet. De mest omfattande forskningssatsningarna sker inom projektområdet "Miljökonsekvenser av odlingsåtgärder inom skogs- och jordbruk — växtnäringssläckage" och "Konsekvenser av skogs- och myrdikning". Dessa är emellertid begränsade till 5-årsinsatser. Projektperioden för det senare projektområdet löper ut 1982-06-30. Verksamheten har i huvudsak finansierats av SNV, med vissa medel från SJFR. Ansvar för den långsiktiga forskningen inom detta område bör enligt ovanstående gränsdragning åvila SJFR och SLU efter ovanstående datum.

SJFR bör också verka för en kunskapsuppbyggnad med inriktning på "alternativa odlingsformer" och en minimerad användning av kemiska medel och handelsgödsel inom såväl skogs- som jordbruk. Vidare bör forskning för utveckling av teknik avpassad för småskaligt markutnyttjande i små skogs- och jordbruk ges ökat stöd.

I betänkandet framförda förslag till resursförstärkningar och ökad prioritering av frågor som ligger naturvårdsverket nära är sålunda en angelägen utveckling.

Näringarnas behov av orörda referensytor betonas på flera ställen av arbetsgruppen. Råds- och fondmedel bör enligt verkets mening också kunna utnyttjas i uppbyggnaden av det nät av referensytor på skogs- och jordbruksmark som för närvarande pågår under SNV:s ledning (PMK).

I förslaget till förordning för SJFR sägs bl. a. (s. 152 §): "... och stödja sådan forskning som gagnar skogsbruket och jordbruket i vid bemärkelse." Verket föreslår följande tillägg: "Däri ligger bl. a. att klarlägga miljökonse-

kvenser och konfliktområden samt utreda möjligheter att motverka negativa effekter.”

**2.6 Styrelsen för teknisk utveckling:** (Se 3.7) Mot denna bakgrund vill STU ytterligare stryka under arbetsgruppens slutsats att rådet i denna roll måste kunna formulera forskningsbehoven utifrån såväl sektorernas föreliggande och förväntade problem och förhållanden som ett långsiktigt perspektiv och med beaktande av den verksamhet som pågår nationellt och internationellt. En långsiktig planering blir därmed en helt nödvändig och central uppgift för det nya rådet. Därvid kommer det att gälla för rådet att samordna forskning kring problemcenterade frågor. Möjligheten att genomföra sådana satsningar blir i hög grad beroende av de initiativ som det nya rådet kan ta. Även sådana satsningar som sker i STU:s regi med inslag av jordbruksteknisk forskning blir beroende på det nya SJFR:s förmåga att formulera forskningsbehoven enligt ovan och planera adekvata insatser i samverkan med andra sektororgan, forskningsråd m. fl.

Under förutsättning att det nya SJFR får den aktiva roll som ovan beskrivits kan STU tillstyrka att någon skarp gräns inte dras mellan STU och SJFR vad gäller ansvaret för den jordbrukstekniska forskningen. Genom sin aktiva planering har STU för sitt vidkommande möjligheter att formulera forskningsbehoven på de jordbrukstekniska områdena i ett långsiktigt perspektiv. Samspelet mellan biologi och teknik är av strategisk betydelse. Därför planerar STU ett ramprogram, rubricerat Biologisk mät- och regler teknik. STU vill stryka under arbetsgruppens påpekande att framför allt systemutveckling, anpassad till de biologiska produktionsprocesserna i skogs- och jordbruk är ett område som är centralt för SJFR. Det är angeläget att SJFR även beaktar regler teknik och system teknik så att dessa vetenskaper bättre kan utnyttjas i den biologiska processen och produktionen. Ett sådant betraktelsesätt som samtidigt utnyttjar modern mätteknik borde ha goda möjligheter att dels förbättra lantbrukets direkta avkastning dels ge upphov till nya och förbättrade instrument och maskiner. Nyssnämnda ramprogram är således ett område som faller inom både SJFR:s och STU:s ansvarsområde och STU har därför inlett diskussioner om samfinansiering.

Även den utbildning som nu finns vad gäller samspelet mellan biologi och teknik är enligt STU alltför statisk vad gäller ny teknik. I andra länder, exempelvis Kanada och Holland, finns en s. k. agro-engineering utbildning, vilken visat sig mycket fruktbarande. Ramprogrammet Biologisk mät- och regler teknik syftar till att utveckla en kompetens i Sverige på detta område.

Beträffande livsmedelsforskningen vill STU instämma i arbetsgruppens mening att SJFR bör få ett väsentligt större ansvar för livsmedelsforskningen och att detta då kräver en finansiell förstärkning för rådet och en motsvarande upprustning av basresurserna vid de aktuella universitetsinstitutionerna. Eftersom ett sådant ansvar sträcker sig över departementsgränserna instäm-

mer STU i arbetsgruppens påpekande att en sådan vidgad roll kräver en precisering från statsmakterna.

STU:s planeringsgrupp för livsmedelsteknik har uttalat att en samordning av livsmedelsforskningen på departemental nivå bör vara ett första steg för att avhjälpa bristerna på detta område, eftersom arbetsgruppen enligt STU:s planeringsgrupp har kunnat redovisa att en splittrad bild råder vad gäller finansiering och ansvar för livsmedelsforskningen.

För trädgårdsforskningen pekar arbetsgruppen främst på biologiska produktionsprocesser och tillväxtmodeller. Trädgårdsnäringen befinner sig emellertid enligt STU i en dynamisk utveckling också vad gäller teknikområdet. En tvärvetenskaplig insats med modern reglerteknik och biologisk modellering kan öka trädgårdsnäringens konkurrenskraft på sikt.

Arbetsgruppen framhåller att STU efter hand har kommit att påta sig ett relativt stort ansvar för den jordbrukstekniska forskningen, inte minst vad gäller ansvaret för den energitekniska forskningen på jordbruks- och trädgårdsområdet. STU:s insatser då det gäller energirelaterad forskning täcker i själva verket ett brett område från grundläggande problem till rena produktutvecklingsprojekt. Exempel på det förra är kunskapsutveckling vad gäller konsekvenserna för tillväxt och avkastning av energibesparande åtgärder i växthus. Konstruktion och provning av solfångare för spannmålstorkning är exempel på det senare. Även om det redan finns exempel på samfinansiering med nuvarande SJFR menar STU att det nya SJFR enligt vad STU ovan översiktligt strukit under bör bygga ut sitt samarbete med STU på det energitekniska forskningsområdet. STU hänvisar till STU:s förslag till insatser för energiinriktad forskning och utvecklingsarbete inom jordbruk och trädgårdsnäringen för perioden 1981/82—1983/84 särskilt volym 1: Industriella processer.

Vad gäller den skogstekniska forskningen gäller enligt STU generellt samma krav på långsiktiga perspektiv och formulering av forskningsbehoven med samspelet mellan biologi och teknik i centrum. STU är beredd att samverka med övriga organ så att såväl enskilda tekniska forskningsprojekt som den kollektiva avtalsbundna forskningen och det skogstekniska industriella utvecklingsarbetet bedöms långsiktigt och integrerat med utnyttjande också av STU:s perspektivplaner och övrigt planeringsunderlag.

**2.7 Domänverket:** Vi delar utredningens uppfattning att behovet är stort av ny och utvidgad forskning om långsiktiga och grundläggande samband mellan olika biologiska, kemiska och fysikaliska faktorer. Behovet är i flera fall en belastning för utvecklingen på det tillämpade planet.

Forskningsrådet bör därför, så som föreslås, ges större frihet än tidigare att satsa på projekt som inte får omedelbar inverkan på skogsbrukets resultat och produktion.

Vi vill också instämma i att forskningsrådets vitalitet till stor del samman-

hänger med tillgången på rörliga resurser som kan möta nya intressanta behov. Rådet får ej i lika stor utsträckning som hittills bindas i långa engagemang. En större "fri pott" bör eftersträvas.

Förslaget att genom särskilda förhandlingar överföra projekt, som får en långsiktig karaktär, till fast resurs vid lämplig forskningsinstitution tillstyrkes.

Det är uppenbart att de krympande resurserna vid SLU inneburit att rådets medel i ökad omfattning använts till att fylla luckor i SLU:s forskning. Denna utveckling är inte acceptabel och måste brytas.

En av rådets huvuduppgifter bör vara att stödja och samordna forskning kring problemcenterade frågor av tvärinstitutionell natur. Resurserna bör kraftsamlas i välplanerade satsningar och ej splittras i småanslag. En sådan samordning kan ske i nya projekt. Rådet bör även pröva möjligheten att vid stöd till större projekt även finansiera särskild programledare eller forskningsadministratör.

Vi finner även naturligt att SJFR ges samma möjlighet som grundforskningsråden att inrätta tjänster för särskilda rådsforskare om detta är till gagn för utvecklingen av speciella forskarbegävningar. De enskilda forskarnas personliga förmåga är en nyckelfaktor i all forskning och forskningsrådet bör ta sitt ansvar för utvecklingen av denna resurs.

Vi noterar också med tillfredsställelse att de fasta forskningsinstitutionerna bör betraktas som samhällets basresurser för forskning och skall kunna utnyttjas även för projekt som initieras utanför universiteten. Ett ökat samarbete mellan forskning, forskningsråd och näringsliv bör eftersträvas. Det påpekas även att näringen bör öka sitt finansiella ansvar för FoU-arbetet. Klara regler och kanaler för sådana samarbetsprojekt eller ren uppdragsforskning har hittills saknats. Näringsens medverkan anses dessutom kunna störa forskningens frihet och objektivitet.

I företagens staber finns i dag inte möjlighet att hålla de kvalificerade kompetenser som många utvecklingsfrågor kräver. Möjligheten ligger då i ett intimt samarbete med etablerad forskning. För forskningens del bör i gengäld en ökad kännedom om praktikens villkor och problem vara av stort värde.

Domänverket finner det därför ytterst angeläget att möjligheter skapas för smidigt samarbete, med både forskningsråd och institutioner, kring gemensamt finansierade projekt eller forskare.

**2.8 Forskningsrådsnämnden:** När det gäller inriktningen av rådets arbete betonar arbetsgruppen starkt behovet av stöd till långsiktigt kompetensuppbyggande forskning och föreslår att rådet här tar på sig ett större ansvar än tidigare. Härvid anknyter utredningen till den forskningspolitiska utvecklingen som innebär att sektorsorganen i allmänhet i ökad utsträckning måste definiera och ta ekonomiskt ansvar också för de mer långsiktiga sektoriella forsk-

ningsbehoven. Denna betoning är för övrigt ett av utredningens huvudargument för de föreslagna organisatoriska förändringarna.

Nämnden vill tillstyrka att det nya rådet ges ett sådant ansvar.

Denna betoning av den långsiktiga, sektoriellt inriktade kunskapsuppbyggnaden som ett ansvarsområde för SJFR och betoningen av SJFR:s särskilda kompetens härför har dock föranlett utredningen att inte alls diskutera möjligheterna av en totalt sett mer sammanhållen sektoriell FoU-organisation inom skogs- och jordbruksområdet. Utredningen föreslår tvärtom inrättandet av ett nytt sektoriellt FoU-organ — en skogsbrukets fond — med uppgift att stödja tillämpad sektorsforskning. Härigenom skulle tas ett steg mot ökad, i stället för minskad, splittring av FoU-organisationen och möjligheterna att skapa en större och något slagkraftigare organisation än det nuvarande SJFR missas. En tänkbar utveckling som innebure att inom olika sektoriella ansvarsområden utvecklas särskilda organ för mer långsiktigt kunskapsuppbyggande sektoriell forskning vid sidan av särskilda organ för sektoriell tillämpad FoU måste enligt nämndens mening på alla sätt undvikas. En strävan efter sektoriellt stöd också till långsiktig kunskapsuppbyggnad måste kunna hanteras inom samma organisatoriska ramar som övrigt stöd till sektoriell FoU.

Nämnden anser det angeläget att en omorganisation av Statens råd för skogs- och jordbruksforskning genomförs, varvid möjligheterna till större grepp också bör prövas. Detta bör ske innan någon fond för tillämpad skogsforskning inrättas.

**2.9 Medicinska forskningsrådet:** Mot denna bakgrund ställer sig MFR positiv till den i betänkandet förordade ökade satsningen på grundläggande, "kunskapsuppbyggande" forskning inom SJFR. Förslaget att skapa utrymme för en sådan satsning genom att överföra vissa projekt, av tillämpad karaktär, till SLU:s ansvarsområde förefaller väl underbyggt, men får inte resultera i att utrymmet för grundforskning vid SLU krymper än mera. Däremot är betänkandet oklart vad gäller beskrivningen av den typ av forskning som skall stödjas. Mot önskemålet om långsiktigt kunskapsuppbyggande, grundläggande forskning ställs kravet att rådets karaktär av "sektorsorgan" måste bibehållas. Det är sannolikt denna skenbara motsättning som ligger till grund för formuleringar som "forskning om sådana långsiktiga frågeställningar inom skogs- och jordbruket som inte omedelbart leder till produktivitetsökningar inom näringarna" (sid. 115) och "verksamhet av djupgående karaktär, omfattande både riktad grundforskning och tillämpningar med nya ansatser utan primärt syfte att framlägga färdiga handlingsalternativ" (sid. 119). Här borde man enligt MFR:s uppfattning klarare ha markerat behovet av en satsning på fri grundforskning vid sidan av tillämpade frågeställningar som ju i sig kan kräva mer eller mindre djupgående riktad grundforskning. MFR anser att SJFR bör ta sin del av ansvaret för den fria grundforskning

som på sikt utgör en förutsättning för näringarnas vidare utveckling.

Formerna för forskningsstödet berörs relativt kortfattat i betänkandet. MFR stöder förslaget att inrätta tidsbegränsade rådsforskartjänster av samma typ som finns vid forskningsråden inom utbildningsdepartementet. Bristen på tjänster för disputerade utgör för närvarande en svaghet i den svenska forskningsorganisationen. MFR ställer sig emellertid avvisande till förslaget om ändrad anslagspolicy, innebärande ensidiga satsningar på stora projekt. I betänkandet betonas vikten av att forskningen framdeles uppvisar en hög vetenskaplig kvalitet. Detta åstadkommes säkrast genom att man i första hand satsar resurser på forskare med goda projekt och dokumenterad kompetens. En konsekvens av detta synsätt är att även relativt små anslag till enskilda forskare kan vara ytterst betydelsefulla.

## **2.10 Naturvetenskapliga forskningsrådet: (Se 3.11 och 5.5)**

**2.11 Sveriges lantbruksuniversitet:** När det gäller gränsdragningen för de områden, som SJFR skall stödja liksom eftersatta områden, så måste det ankomma på rådet att genom egna prioriteringar besluta om stöd för forskning. Det är svårt att på förhand specificera gränserna. Ett nära samarbete med andra forskningsråd och anslagsgivare förutsättes.

Till de vidgade uppgifterna för rådet hör enligt utredningen möjligheten att i likhet med grundforskningsråden inrätta forskartjänster. Styrelsen vill starkt tillstyrka detta. Sådana tjänster bör vara öppna inte blott för etablerade forskare utan även för yngre forskare som utbildar och meriterar sig. Det är också önskvärt, att innehavaren av en sådan tjänst kan få förlägga en del av tiden till forskningsinstitutioner utomlands.

**2.12 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning: (Se 1.9)** I betänkandet anføres att rådets policy beträffande trädgårdsforskningen måste klarare fastställas. Någon restriktiv inställning gentemot denna har SJFR inte haft utan prioritering har gjorts med hänsyn till resurser och efter vetenskaplig bedömning. SJFR är medvetet om de stora forskningsframsteg som här kan förväntas och vitsordar angivna synpunkter. Inom den s. k. gröna sektorn borde dock rådets ansvar begränsas till kunskaper om själva växtmaterialet och samordning ske med t ex statens råd för byggnadsforskning och avnämarna.

Arbetsgruppen föreslår att rådet skall få väsentligt större ansvar för livsmedelsforskningen men anger samtidigt att rådets roll bör klart preciseras från statsmakternas sida. Det sägs att möjligheterna till samverkan mellan livsmedelsindustrin och staten bör prövas, bl. a. förutsättningarna för en kollektiv forskningsfond. SJFR tillstyrker en sådan prövning. Hittills har SJFR stött forskning i syfte att få fram goda råvaror lämpliga för direkt konsumtion eller livsmedelstillverkning fram till leverans vid industrin. Nu ställs

allt större krav på biologisk kvalitet och den delen av livsmedelsforskningen bör ligga inom rådet. Tvärvetenskaplig samordning mellan styrelsen för teknisk utveckling, medicinska forskningsrådet, statens livsmedelsverk m. fl. och SJFR torde behövas. Gränsdragning får ej skapa fält där ingen känner ansvar för forskningen.

Akvakulturforskning får anses tillhöra rådets område då det där gäller att tillvarataga möjligheter att utnyttja biologiska kunskaper i olika sammanhang. Framför allt vill SJFR ha en samordning av denna forskning och speciellt av forskningsinsatserna för fisket.

**2.13 Lantbrukarnas riksförbund:** Arbetsgruppen har i detta avsnitt (Problemmråden inom skogs- och jordbruksforskning) lyft fram områden som är eftersatta eller av andra anledningar behöver uppmärksammas ytterligare av forskningsorgan på skogs- och jordbruksområdet. LRF kan i stora delar instämma i arbetsgruppens redovisning. Bland de områden som nämns vill vi särskilt framhålla vikten av ökade insatser inom forskning som har samband med miljöfrågor, den skogs- och jordbruksekonomiska forskningen (t. ex. "vilka strategier som företagen och näringarna kan utnyttja för att underlätta sin anpassning till ständigt förändrade yttre förhållanden"), djurmiljöområdet, livsmedelsforskning och energiforskning. Beträffande ekonomisk forskning vill LRF understryka arbetsgruppens uttalande att denna ofta används som ett viktigt underlag i skogs- och jordbrukspolitiska beslut och att den i detta avseende är särskilt viktig för landets framtida utveckling.

Beträffande forskning om akvakultur kan det däremot vara tveksamt om SJFR är det forskningsorgan som närmast bör handha stödet. Motiv kan dock finnas för att SJFR åtar sig den del som avser den biologiska produktionen. Frågan bör emellertid även ses i relation till det förhållandet att en uppbyggd forskning kring fiskefrågor i stort saknas.

När det gäller forskning inom stadsbruket eller den gröna sektorn anser LRF att ansvaret för denna i första hand bör tas av byggforskningsrådet och statens naturvårdsverk.

LRF delar uppfattningen att behovet av långsiktigt kunskapsuppbyggande forskning bör prioriteras i högre utsträckning än hittills inom SJFR. LRF vill därvid understryka vikten av att forskningsorganet också framgent är ett sektorsorgan. Detta bör ta sig uttryck i att den grundforskning som SJFR stöder bör vara riktad och tillämplig för skogs- och jordbrukssektorernas utveckling. I sammanhanget vill LRF också understryka vikten av att SJFR tillämpar ett flexibla synsätt i sin anslagsgivning och är berett på att ta större risker med hänsyn till forskningsresultaten.

**2.14 Trädgårdsnärings riksförbund:** I betänkandet konstaterades att "i rådets nuvarande instruktion anges den huvudsakliga målsättningen med rådets verksamhet vara att öka näringarnas bärkraft. Det är viktigt att rådet i

framtiden ges ett ökat ansvar för forskning om sådana långsiktiga frågeställningar inom skogs- och jordbruket som inte omedelbart leder till produktivitetsoökningar inom näringarna”.

Denna beskrivning torde ha tillkommit med utgångspunkt från jordbrukets situation. Med hänvisning till möjligheterna till stora ”utvecklingskliv” inom trädgårdsnäringen finner förbundet ingen motsatsställning i strävan att öka näringens bärkraft och ett ökat ansvar för långsiktiga frågor. Klart är att målet att öka näringarnas bärkraft givetvis måste vara det centrala även framgent. Därmed är inte sagt att all forskning måste leda till produktivitetsoökningar *omedelbart*. Förbundet har ovan framhållit betydelsen av en satsning på djärv och otraditionell forskning. Kvar står dock att syftet med denna insats måste vara att på sikt öka näringens bärkraft. Trädgårdsföretagens struktur gör det omöjligt att från producentföretagen finansiera sådan forskning i någon betydande omfattning. Näringen är därför hänvisad till forskning som finansieras av lantbruksuniversitetet och externa organ. Behovet av ett klargörande av dessa organs ansvarsområden är stort. Några förändringar i instruktionen för SJFR bör inte göras innan klara riktlinjer utarbetas.

Arbetsgruppen vill att SJFR:s ansvar för den jordbrukstekniska forskningen skall utgå med hänsyn till att STU övertagit en del av rådets funktioner på området. I föregående kapitel har man emellertid konstaterat att STU allt kraftigare prioriterar projekt, som kan bidra till ökade exportinkomster. Minskade importutgifter måste obestriddligen ge samma effekt och med hänsyn till den svåra importkonkurrens trädgårdsnäringen i dag kämpar emot, får detta centrala utvecklingsområde inte hamna mellan ”två stolar”.

— — —

I betänkandet konstateras att rådets policy beträffande trädgårdsforskningen måste klarare fastställas. Detta äger nog sin riktighet och förbundet vill här förorda att man med utredningarna om SJFR och den biologiska produktionsprocessen som grund ser över policyn inom detta särskilda insatsområde. Liknande översyner bör göras avseende stadsbruket och livsmedelsforskningen. Härvid bör en viss samordning kunna ske med den pågående långsiktstudien inom Sveriges Lantbruksuniversitet.

Arbetsgruppen uttrycker vid flera tillfällen behovet av ökad samverkan och tvärvetenskaplig forskning. Förbundet vill inte motsätta sig detta, utan bara peka på att betydande vinster skulle kunna göras genom ökat samarbete redan på ett mindre revolutionerande plan. Stödet för den tillämpade forskningen på trädgårdsområdet, från basinstitutionerna på Ultuna, lämnar i dag med enstaka undantag mycket övrigt att önska. En välorganiserad satsning på att integrera dessa olika forskningsutförande enheter inom universitetet torde snabbt kunna resultera i väsentliga framsteg och ett mer fruktbart utnyttjande av basresurserna. Därefter torde olika tvärvetenskapliga och gemensamnordiska projekt bli aktuella.

En övergång till mer långsiktiga projekt bör enligt arbetsgruppen ske ge-

nom att rådet gör större riktade satsningar. Trädgårdsforskning bör därvid utgöra ett sådant insatsområde. Inom Sveriges lantbruksuniversitets avdelningar för tillämpade ämnen vid Alnarp bedrivs forskning av såväl tillämpad som grundläggande karaktär. En ökad satsning på grundläggande forskning bör därför ske bl. a. genom en utbyggnad av denna del vid avdelningarna, så att näringens utveckling tryggas.

De värdefulla forskningsinsatser som gjorts på trädgårdsområdet under senare år, bl. a. genom insatser från SJFR, har givit både snabba och genomgripande resultat för näringens utveckling. Det är väsentligt att dessa satsningar nu ytterligare byggs ut, om näringen ska kunna möta konkurrensen från utlandet och svara upp till de allt större krav som samhället ställer på hälsa, kost och miljö.

**2.15 Skogsindustriernas samarbetsutskott:** Utskottet tillstyrker att SJFR förskjuter sin verksamhet att mera än hittills stödja den långsiktigt kunskapsuppbyggande forskningen — grundläggande forskning — på bekostnad av utvecklings- och försöksbetonade projekt. Med en sådan inriktning får förslaget om "Skogsbrukets fond" särskild aktualitet, varom mera nedan.

En konsekvens av ökat stöd till långsiktig forskning är risken för att en allt större andel av rådets resurser binds till verksamhet av permanent art inom eller utom SLU. Det är riktigt, som arbetsgruppen föreslår, att sådana projekt överförs på vederbörandes fasta stat för att därmed bibehålla rådets vitalitet och operativa möjligheter.

I detta sammanhang vill vi betona betydelsen av att rådet känner sitt ansvar även för "nya" områden, vilka inte etablerats i forskningsorganen, samt stöder yngre, lovande forskare — med andra ord är berett att satsa vissa "riskpengar". Inrättande av forskartjänster vid rådet kan vara ett led i en sådan policy som är väl värt att försöka. Det gagnar hela forskningen om rådet därmed medverkar till att bygga upp en ökad kompetens också utanför Lantbruksuniversitetet.

**2.16 Landsorganisationen i Sverige:** (Se 3.18) LO vill slutligen framhålla betydelsen av att även stora integrerade projekt som fordrar samverkan mellan sektorsforskningsorgan och forskningsråd får betydande uppmärksamhet i rådets verksamhet.

**2.17 Centralorganisationen SACO/SR:** Systemet med rådsforskartjänster anses vara ett av rådets mest effektiva prioriteringsinstrument och SACO/SR instämmer helt med arbetsgruppen i att också SJFR bör ges möjlighet att inrätta sådana.

**2.18 Byggnadsforskningsrådet:** Enligt betänkandet har BFR och SJFR en smal sektor gemensam — som i betänkandet kallas den gröna sektorn eller stads-

bruket. Denna sektor har expanderat starkt i samband med tätortsutbyggnaden och fått ökande ekonomisk och social betydelse. F. n. omsätter den ca 4 miljarder kr per år.

Forskning om stadsbruket är ett av flera forskningsområden som tillhör den tillämpade skogs- och jordbruksforskningen. Den har ännu inte fått en tillfredsställande ställning inom forskningsorganisationen. Klarare organisatoriska förhållanden och ansvarsförhållanden behövs, säger arbetsgruppen.

BFR stöder sedan många år forsknings- och utvecklingsarbete inom denna sektor. Grönområden är ett komplement till bebyggelsen och en viktig del av människors livsmiljö i städer och tätorter, särskilt barnens. BFR:s forskning gäller både planering och byggande, drift och underhåll av anläggningar. Det är framför allt när det gäller driftssidan som kunskaper om växtmaterial, biologisk markbyggnad, mark- och vattenfrågor kommer in.

Sedan mitten av 1970-talet har intresset för dessa frågor ökat betydligt inom Sveriges Lantbruksuniversitet. Universitetet ger nu ekonomiskt stöd till det s. k. MOVIUM-sekretariatet med ca 100 000 kr per år. BFR välkomnar denna utveckling. Lantbruksuniversitetets kompetens behövs bl. a. för att lösa problemen med de snabbt stigande kostnaderna för underhåll av grönområden.

Arbetsgruppens ställningstagande till vilket ansvar SJFR skall ha för den fortsatta utvecklingen är dock inte helt klart. Gruppen konstaterar att rådet f. n. finansierar viss forskning om den gröna sektorn som bedöms som mycket betydelsefull. Men — heter det i betänkandet — SJFR kan inte avsätta medel för att bygga upp fasta forskningsresurser vilket är nödvändigt om området skall utvecklas forskningsmässigt. Däremot kan den riktade grundforskningen inom trädgårdsområdet på sikt sannolikt få betydelse även för den gröna sektorn. Det gäller också rådets satsningar på forskning om mark- och vattenproblem.

BFR vill kraftigt understryka betydelsen av att forskning om stadsbruket inte hamnar mellan forskningsrådets kompetensområden. BFR tillstyrker därför att SJFR även i fortsättningen stödjer både tillämpad forskning om grönområden och mera grundläggande forskning av betydelse för detta område. Även om insatsen är liten så har den en viktig uppgift som katalysator för kvalificerad forskning. SJFR kan på ett helt annat sätt än BFR stödja långsiktig forskning om ståndorter i städer, lämpliga växtmaterial etc.

Det finns ytterligare ett forskningsområde som faller inom SJFR:s och BFR:s ansvarsområden men som inte nämns i betänkandet. Det handlar om att utnyttja jord- och skogsbruksmark för rekreation — särskilt mark i tätorternas närhet.

Behovet av fria ytor för rekreation kan inte alltid tillfredsställas inom tätorterna. I många kommuner planerar och genomför man nu en tätare bebyggelse än man haft förut. Det är bl. a. ett sätt att hushåll med åkermarken och utnyttja befintlig bebyggelse, infrastruktur och redan gjorda investeringar ef-

fektivare. Det är sannolikt att det under 1980-talet kommer att bli mycket vanligt att förtäta när man bygger nytt. Därmed minskas rekreationsområdena i tätorten och behovet av mark för rekreation utanför tätorten, särskilt i dess närhet ökar. Vidare kommer sannolikt högre energipriser att leda till ett ökat tryck på tätortsnära rekreationsmark. Fler människor kommer att vilja utnyttja områden nära bostaden i stället för som i dag åka bil till större friluftsområden eller till ett långt bort beläget fritidshus. I hela landet finns delar av tätorter med rekreationsproblem på grund av att de ligger på eller intill större åkerområden. Hela tätorter med sådana problem finns främst inom de större slättbygderna. Exempel på regioner med många tätorter som ligger i områden med intensivt åkerbruk är Skåne, västra Halland, Västergötlands och Östergötlands slättbygder och områden runt Örebro, Västerås och Uppsala. De ansvariga myndigheterna som skall sörja både för en god samhälls-ekonomi och god livsmiljö för medborgarna står inför ett växande samhällsproblem. Lösningen på problemet skulle kunna vara att utnyttja marken mera aktivt för både produktion — jord- och skogsbruk — och rekreation utan att skogs- och jordbruksdriften förhindras. Problemet är ganska nytt i Sverige. Det är utpräglad tvärvetenskapligt och berör bl. a. jordbrukslandskapets förändringar, landskapsvård, ekologi, lagstiftning, planinstitut, kostnader för kommuner respektive jord- och skogsbruket m. m. Det hör därför hemma både inom SJFR:s och BFR:s ansvarsområden.

Tätortsutvecklingen har lett till ett ökat behov av samarbete mellan jordbruket och statliga kommunala myndigheter. Det är viktigt att forskningen medverkar till att finna former för att utveckla detta och till lösningar på de problem som uppstår. Viss forskning har påbörjats. Vid Sveriges lantbruksuniversitet pågår ett projekt om samutnyttjande av jordbruksmark för rekreation. Det finansieras av BFR. Samtidigt finansierar SJFR ett parallellt projekt som gäller samutnyttjande av åkermark — landskapsvård genom markanvändningsplanering. I detta behandlas bl. a. biologiska, tekniska och ekonomiska aspekter på jordbrukets produktionsprocess.

BFR vill framhålla betydelsen av att SJFR ägnar alltmer uppmärksamhet åt dessa frågor i fortsättningen. Det bör höra till rådets ansvarsområde att stödja de delar av problemområdet som gäller konsekvenser för skogs- och jordbruket (biologiska, ekologiska men också ekonomiska och juridiska) liksom möjlig anpassning till den nya situationen. Utnyttjande av skogs- och jordbruksmark för rekreation i tätorternas närhet bör därför vara ett forskningsområde som ges en plats i rådets verksamhet.

**2.19 Jordbrukstekniska institutet:** Beträffande rådets uppgifter, anslagsfrågor och ansvarsområden ser JTI mycket allvarligt på en del av de förslag som framförs i betänkandet. Det är dock något oklart vad man egentligen menar. Å ena sidan åberopas t. ex. på sid. 25 ifråga om den statliga forskningsrådsorganisationen: "Den sektoriellt stödda forskningen omfattar, beroende på

kunskapsläget och problemets art, hela skalan från grundforskning, tillämpad forskning fram till utvecklingsarbete". Å andra sidan anger man på sid. 119: "Det är därför viktigt att rådet framledes mer koncentrerar sina insatser på kunskapsuppbyggande forskning och i möjligaste mån försöker att undvika stöd till utvecklings- och försöksbetonad verksamhet."

Givetvis är satsning på långsiktigt inriktad kunskapsuppbyggande forskning mycket viktig. Ytterst syftar den dock till att på ett eller annat sätt så småningom omsättas i tillämpningar. De satsningar av detta slag som görs nu kommer emellertid inte att bli av praktisk betydelse förrän om ett eller ett par årtionden. Inom skogs- och lantbruksområdet finns emellertid många närliggande problem som pockar på sin lösning och som fordrar forskningsinsatser och utvecklingsarbete *nu*. En del av detta arbete har finansierats genom SJFR. Det är ytterst viktigt att en eventuell förändring av SJFR:s anslagspolicy inte får till effekt att delar av den nu pågående verksamheten stryps. Redan nu är anslagstillgångarna otillräckliga. Situationen skulle bli än värre om en väsentlig del skulle falla bort. Detta gäller inte minst för JTI, som har behov av väsentligt utvidgade möjligheter att erhålla anslag. Om stöd från SJFR till problem- och systemorienterad verksamhet i fortsättning- en inte kommer att utgå måste för denna verksamhet anvisas någon annan finansieringsmöjlighet.

Beträffande förslaget till rådets uppgifter, sid. 122, anser man att SJFR:s ansvar för den jordbrukstekniska forskningen skall utgå i rådets instruktion i och med att STU finns och man anser att STU i dag tagit på sig ett relativt stort ansvar för den jordbrukstekniska forskningen. STU har dock vad vi erfarit för närvarande beträffande jordbruksteknisk forskning inte något naturligt ställe i sin programbudget förutom energiteknisk forskning där man kan inordna den tekniska problem- och systemorienterade forskning som SJFR nu understödjer. Härtill fordras överenskommelse mellan huvudmännen jordbruksdepartementet och industridepartementet om hur denna lucka skall täckas.

I sitt förslag beträffande den jordbrukstekniska forskningen synes det oss som om utredningen tar avstånd från SJFR:s ansvar på grunder som tyder på ovetskap om hur integrerad den jordbrukstekniska forskningen är med övriga områden, särskilt beträffande husdjur och växtodling. Det är också angeläget att de sektoriella forskningsmiljöer som rådet med sitt hittillsvarande stöd byggt upp inom de ovan angivna branschforskningsinstituterna, dit JTI hör, kan bibehållas och utvecklas. För JTI:s del har vi den uppfattningen att SJFR även i fortsättningen såsom sektoriellt forskningsråd måste ansvara för hela sin sektor och då även den tekniska delen.

— — — SJFR måste även i fortsättningen främja och stödja forskning som direkt gagnar skogs- och jordbrukets utveckling. Vad som föreslås är snarare en breddad verksamhet vid "rådet", är det för JTI förvånande att man i förslaget under "Anslagsfrågor" anser att SJFR:s samtliga nuvarande

projektanslag (1980) till JTI ej faller under ovan angivna beskrivning utan anger att medel till dessa projekt inte längre skall utgå.

Utredningen framhåller på sid. 99; "För att motverka riskerna för allvarliga bakslag i framtiden måste förståelsen för långsiktigt verkande processer byggas upp. Skogs- och jordbrukets utveckling har hittills i huvudsak byggts på empiriskt grundad forskning. Det är också rimligt att anta att den empiriskt grundade forskningen alltid kommer att kunna försvara sin ställning inom detta område. Det är emellertid viktigt att nu ge den kausala forskningen, dvs. forskning där samband mellan olika biologiska, kemiska och fysikaliska processer och fenomen klarläggs på ett teoretiskt och experimentellt plan, ett ökat utrymme." Institutet delar helt den framförda uppfattningen men vill framhålla att man i den ovannämnda uppräknings av samband även borde inkludera tekniken. Det finns nämligen många grundforskningsproblem av teknisk-biologisk art som faller inom området jordbruk och skogsbruk och som inte täcks in av forskningen vid de tekniska högskolorna och universiteten.

**2.20 Skogsarbeten:** Skogsarbeten vill alltså, under ovan angivna förutsättningar, tillstyrka betänkandets förslag att SJFR får ett ökat ansvar för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden. De ständigt begränsade medlen kommer därvid att ge den bästa effekten om, som arbetsgruppen föreslår, SJFR koncentrerar sina anslag till väl strukturerade större projekt och undviker finansiering av ett stort antal små projekt som tillsammans berör samtliga problemområden. Samtidigt måste emellertid SJFR kunna spela rollen som katalysator och för detta är flexibilitet i anslagsgivningen nödvändig. Betänkandets förslag om överföring av mångåriga, mer eller mindre permanenta projekt till fast resurs vid lämplig forskande institution är därför utmärkt.

I detta sammanhang vill Skogsarbeten också tillstyrka förslaget om att SJFR, som ett led i kunskapsuppbyggnaden, ges möjlighet att inrätta tjänster för särskilda rådsforskare.

**2.21 Institutet för skogsförbättring:** Institutet stöder alltså under ovan angivna förutsättning betänkandets förslag att rådet tar på sig ett större ansvar än tidigare, när det gäller långsiktigt kunskapsuppbyggande. Vi finner det vidare riktigt, att rådet söker undvika uppsplittring på ett stort antal små anslag över hela forskningsfältet samt att det undviker att binda medel i projekt, som i det närmaste är av permanent karaktär. En utökad flexibilitet blir utan tvekan en tillgång för rådets verksamhet.

Betänkandet framhåller att en allt viktigare uppgift för rådet är att samordna forskning kring problemcenterade frågor. Detta gäller i någon mån skogs- och jordbruksforskning, där ansvaret för initiativ enligt institutets mening dock i första hand bör ligga på SLU. Viktigare är utan tvekan att övriga universitet och forskningsorgan genom rådets initiativ inlemmas i tvärvetenskapliga satsningar.

**2.22 Ingenjörsvetenskapsakademien:** IVA stöder de i betänkandet framförda synpunkterna att behovet av långsiktigt kunskapsuppbyggande forskning är en primär uppgift för rådet liksom för universiteten, samtidigt bör emellertid inte den mer tillämpade långsiktiga forskningen eftersättas.

Behovet av möjligheten för rådet att snabbt kunna ingripa och initiera forskning på områden där nya behov uppstår är väl dokumenterat liksom möjligheten att agera på ett tvärvetenskapligt sätt. IVA finner det därför väl-motiverat att rådsmedlen frigörs från dagens uppbindning till stöd för mer eller mindre permanenta projekt under förutsättning att lämplig finansiering av denna långsiktiga forskning kan ske genom andra åtgärder.

### 3 Rådets organisation och arbetsformer

**3.1 Statskontoret:** SJFR är idag uppdelat i två sektioner, en för skogs- och en för jordbruksforskning. En nackdel härmed anser arbetsgruppen vara den stelhet som uppstår vid fördelningen mellan anslagen till de två näringsområdena. Mot bakgrund härav, och då många grundläggande frågor griper över sektionsgränserna, föreslår arbetsgruppen att sektionsindelningen slopas.

Uppdelningen av anslagen för skogs- och jordbruksforskning ger statsmakterna möjlighet att bedöma den önskvärda omfattningen av de forskningsinsatser som bör ske inom respektive område.

Enligt statskontorets mening talar mycket för att sektionsindelningen slopas. Den föreslagna rådsorganisationen med ett relativt litet sammanhållet råd torde vara effektivare än nuvarande ordning. Forskningsrådets prioritering av projekt bör däremot alltså ske skilt för skogs- och jordbruk under det att statsmakterna svarar för avvägningen mellan de båda näringsgrenarnas forskningsvolym.

Arbetsgruppen föreslår att man, i stället för den nuvarande sektionsindelningen, tillskapar s k prioriteringsutskott, vilket enligt arbetsgruppens bedömning kommer att betyda ökade arbetsuppgifter. Enligt statskontorets mening bör det vara rimligt att anta att arbetsgruppens förslag bl a genom en mer adekvat prioritering och effektivare uppföljning leder till ökad effektivitet i forskningen, vilket i sin tur rimligen leder till en bättre produkt. Statskontoret ifrågasätter om de föreslagna prioriteringsutskotten totalt sett kommer att medföra ökade arbetsuppgifter då bedömningsproceduren härigenom torde bli mer rationell.

I avsaknad av faktaunderlag som belyser nuvarande resursförbrukning och framtida resursbehov bör enligt statskontorets mening en utgångspunkt vara att ett eventuellt genomförande bör ske med oförändrade resurser.

**3.2 Lantbruksstyrelsen:** Med rådets viljeinriktning sammanhänger också förslaget att indelningen i skogs- och jordbrukssektioner med hittills täta skott emellan skall upphävas. Detta bl. a. för att kunna tillgodose samarbetspro-

jekt som berör båda dessa områden. Grundtanken i detta förslag torde vara riktigt även om prioriteringsproblemen inte torde bli lättare än de är i dag. Det är i detta sammanhang också viktigt att förslaget om inrättande av en skogsbrukets fond som pendang till den på jordbrukets område befintliga blir realiserat. Annars blir prioriteringsproblemen ännu större.

När det gäller förslagen till ny organisation av rådet och dess kansli kan lantbruksstyrelsen biträda grundtankarna dvs. att rådet förses med en starkt utbyggd och kompetent beredningsapparat. Av de två modeller som diskuterats (sid. 132—133) torde den första vara den mest funktionsdugliga bl. a. med tanke på de experter som skall ingå.

Rådet föreslås sammansatt av 10 ledamöter jämte en ordförande, varvid 7 skall representera allmänintressen och fyra forskningen. Som argument för denna fördelning anförs att man på så sätt betonar rådets sektorsinriktning. Detta argument är en aning svårt att biträda eftersom sektorsinriktningen i alla fall torde bli tillgodosedd. Denna bör heller inte överbetonas om man skall leva upp till målsättningen om större inriktning på kunskapsuppbyggande forskning. Lantbruksstyrelsen kan sålunda tänka sig en utökning av antalet rådsmedlemmar med tre, en från vardera av SLU:s fakulteter. Om själva rådet därmed blir i största laget så är det särskilt viktigt att beredningsenheterna blir små och effektiva.

**3.3 Skogsstyrelsen:** I fråga om rådets organisation bör den inte avvika så väsentligt från den nuvarande som arbetsgruppen föreslår. Skogsstyrelsen anser att det är så mycket som förenar forskningsprojekten inom den skogliga sektorn att de såväl i planerings- och prioriterings- som bedömningsavseende vinner på att hållas samman i en skoglig sektion. Att som i utredningens förslag splittra exempelvis skogsfrågorna på prioriteringsutskotten skogsbruk, naturresurser och fysisk miljö samt företagsekonomisk och samhällsinriktad forskning kommer att försvåra en lämplig avvägning av resurser inom det skogliga området.

Arbetsgruppens motiv för ett sammanhållet råd jämte ett antal prioriteringsutskott synes bl. a. vara att man därigenom skulle underlätta en forskning över sektorsgränserna skog och jord i vissa gemensamma ärenden. Skogsstyrelsen delar uppfattningen att man i prioriteringsutskotten för naturresurser och fysisk miljö samt ekonomi givetvis skulle kunna behandla övergripande forskningsprojekt. Emellertid ter det sig för skogsstyrelsen mer naturligt att initiativ till och planering för sådan sektorövergripande och för de areella näringarna gemensam basforskning görs inom lantbruksuniversitetet. Ett av motiven till en sammanslagning av skogs-, jordbruks- och veterinärutbildningen var ju att man skulle åstadkomma en samordning av de gemensamma problemen och undvika dubbleringar m. m. Att flytta över en sådan roll på forskningsrådet ter sig inte rationellt. Utredningens förslag innebär också att rådet och utskotten tillsammans torde komma att bestå av åtskilligt över 50 personer vilket förefaller vara en överorganisation.

I betänkandet framhålls att den största nackdelen med den nuvarande organisationen med en skogs- och jordbrukssektion är den stelhet som uppstår vid fördelning mellan anslagen till jordbruks- resp. skogsforskning och att dessa nackdelar blir än mer påtagliga i framtiden. Skogsstyrelsen delar inte denna syn. Enligt styrelsens mening är avvägningar mellan satsningar på skog resp. jordbruk en politisk fråga. Om de föreslagna prioriteringsutskotten ska kunna föreslå resurser till projekt har de säkert ett behov av att något så när känna den ekonomiska ramen för arbetsfältet. Detta kan leda till att skogs- och jordbrukets forskningsråd i stället för två ramar (en för skog och en för jordbruk m. m.) får fem ramar med svårigheter att omdisponera. Skogsstyrelsen ser därför som en uppenbar risk att stelheten i stället ökar i den föreslagna organisationen.

Enligt skogsstyrelsens mening bör skogs- och jordbrukets forskningsråd kunna ta vissa för sektionerna gemensamma uppgifter t. ex. strategisk planering, anslagsframställning (grundad på förslag från skogs- resp. jordbrukssektionen) liksom allmän administration och viss uppföljning bör beslutas i rådet. Riksdagen bör besluta om separata anslag till skogs- och jordbruksforskning och de båda sektionerna bör besluta om användningen av tilldelade anslag. Det bör ankomma på resp. sektion att på lämpligaste sätt skaffa sakkunnigt underlag för sitt arbete med att prioritera och utvärdera forskning. Enligt skogsstyrelsens mening bör skogssektionen vara sammansatt på samma sätt som f. n. möjligen med viss utökning av forskare.

Skogsstyrelsen biträder utredningens förslag om rådets sammansättning och föreslår att ledamöterna utom ordföranden och representant från NFR bör utses bland de personer som sitter i sektionerna. Därigenom borde en viss samordning av verksamheten kunna tryggas och samarbetet med grundforskningsråd och forskningsrådsnämnd underlättas.

### 3.4 Statens jordbruksnämnd: (Se 1.3)

**3.5 Statens livsmedelsverk:** Vid utformningen av SJFR:s organisation har arbetsgruppen framför allt beaktat kravet på ökad samverkan mellan olika discipliner. Den nuvarande sektionsindelningen har slopats och i stället förordas ett sammanhållet råd. Livsmedelsverket finner detta lämpligt.

Arbetsgruppen har lagt fram två förslag rörande indelningen i s. k. prioritetsskott av rådets beredningsorgan. Båda förslagen har en konventionell utformning som inte på ett tillfredsställande sätt tillgodoser behovet av samarbete tvärvetenskapligt. Livsmedelsforskningen passar således inte naturligt in i något utskott. En mer flexibel organisation är därför i det avseendet nödvändig.

Livsmedelsverket har i övrigt inget att erinra mot förslagen i frågan om organisation och arbetsformer.

**3.6 Statens naturvårdsverk:** Naturvårdsverket delar uppfattningen att en sammanslagning av nuvarande två sektioner till en sektion med föreslaget ledamotsantal och representation skulle underlätta en forskningssatsning med angiven inriktning.

SNV har i princip den form för beredning av ärenden som föreslås med policy- och problemformulering i rådet och forskningsutvärdering i beredningsgrupper. Erfarenheterna är goda. I beredningsgruppen bör finnas representanter för såväl forskare som avnämare. Utredarna föreslår att representanter för andra forskningsorgan skall ingå i beredningsgrupperna. Naturvårdsverket anser att miljövårdens företrädare bör vara representerade i såväl rådet som beredningsgrupperna. Därigenom underlättas den nödvändiga samordningen mellan de insatser som görs av SJFR och naturvårdsverket.

I utredningen diskuteras två principer för avgränsning av prioriteringsutskottens arbetsfält dels efter praktiska problemområden, dels efter vetenskapsområden. Naturvårdsverket har positiv erfarenhet av strukturering efter medier (luft, vatten, mark och hälsoeffekter). En modell efter problemområde torde delvis komma att motverka strävan att åstadkomma en integration mellan skogs- och jordbruksfrågorna.

**3.7 Styrelsen för teknisk utveckling:** STU vill inledningsvis instämma i arbetsgruppens syn på svensk sektoriell forskningspolitik och högskolans roll som basresurs. STU vill kraftigt stryka under arbetsgruppens generella slutsats att forskningsråd inte blir uppbundna med finansiering av egentliga basresurser. Därför är det enligt STU angeläget att de överföringar till den fasta universitetsorganisationen som arbetsgruppen föreslår kommer till stånd. Endast därigenom kan det nya integrerade SJFR fungera effektivt i den föreslagna rollen som initiativtagare till kunskapsuppbyggande forskning för skogs- och jordbrukets långsiktiga utveckling. Detta innebär också i enlighet med vad arbetsgruppen framhåller att det nya rådet i ökad utsträckning kommer att satsa på forskning också vid andra universitet och högskolor än Sveriges lantbruksuniversitet.

Beträffande arbetsgruppens två förslag till principiell indelning av det nya SJFR:s prioriteringsutskott vill STU förorda det första förslaget. Det är nödvändigt att se tekniken som en integrerad del av satsningarna på ett antal praktiska problemområden.

**3.8 Domänverket:** (Se 2.7 och 5.4) Mot ovanstående bakgrund vill Domänverket också bestämt avstyrka att det nuvarande rådets två sektioner slås ihop till en. De forskningspolitiska motiv för en sammanslagning som framförs är alltför svaga. Utredningen har överdrivit sambandet mellan skogens och jordbrukets forskningsbehov och få projekt kommer i verkligheten att bli gemensamma. Därför är det viktigt att varje rådssektion består av god kompetens inom sitt speciella fack.

Utredningen anför sammanläggningen av SLU som ett exempel som visar värdet av en sammanslagning. Det måste då påpekas att SLU består av tre olika fakulteter med egna resurser och planeringsorgan där respektive sektorsintressen finns representerade.

Problem kring de projekt som de två sektionerna bör handlägga gemensamt bör kunna lösas t. ex. genom viss personunion mellan sektionerna. På samma sätt måste frågan om gemensam SJFR-representation i FRN m. m. kunna lösas.

Om de två sektionerna bibehålles faller i huvudsak behovet av de fasta planeringsutskotten. Vi finner det dock viktigt att sektionerna, enligt förslaget, ökar sina planeringsinsatser med avsikt att få rätt struktur på anslagspolitiken för kraftsamling i angelägna områden.

För dessa planeringsaktiviteter måste viss kompetens finnas inom organisationen men det bör i stor utsträckning vara möjligt och av stort värde att skapa tillfälliga sådana planeringsresurser genom projekt, uppdrag eller samarbete med andra organisationer.

De strukturplaner och program som blir resultatet av dessa kvalificerade planeringsaktiviteter bör förankras i näring och samhälle. De utgör sedan prioriteringsbakgrund för sektionernas arbete och underlättar handläggningen. Remissförfarandet bör kunna utnyttjas ungefär som hittills.

Uppgiften att utvärdera utförd forskning bör inte överbetonas. Däremot tror vi det är synnerligen angeläget att mer än nu ägna rådsresurser åt marknadsföring av forskningsresultat. Utvärderingsfunktionen torde med fördel kunna kombineras med denna förmedling genom att ta ställning till hur marknadsföringen av enskilda resultat och rapporter bäst skall ske med hänsyn till innehåll och målgrupp.

Marknadsföringsfunktionen är nästan genomgående undervärderad och underdimensionerad i forskningsorganisationerna, vilket i hög grad minskar effekten av insatta forskningsmedel. Rådet bör ges möjlighet att på lämpligt sätt organisera professionella resurser för denna marknadsföring.

Avslutningsvis finner vi inte anledning invända mot förslaget om ändrade relationer mellan KSLA och SJFR i syfte att understryka värdet av att KSLA är ett obundet vetenskapligt kontaktorgan. Det är således naturligt att SJFR anställer och avlönar sin egen sekreterare.

**3.9 Forskningsrådsnämnden:** (Se 2.8) Det förslag till omorganisation av statens råd för skogs- och jordbruksforskning som framläggs av arbetsgruppen innebär i viss mån en anpassning av forskningsrådsorganisationen på skogs- och jordbrukets område till det mönster som efter 1977 års reform råder inom utbildningsdepartementets forskningsrådsorganisation. Sålunda innebär förslaget en betoning av rådets planeringsfunktion, en strävan efter ökad integration genom avskaffandet av sektionsindelningen av rådet och inrättandet av ett system av särskilda berednings- och prioriteringsgrupper.

Nämnden tillstyrker dessa principförslag. När det gäller karaktären av SJFR:s arbete betonar utredningen — givetvis riktigt — att rådet är och skall vara ett huvudsakligen sektoriellt forskningsorgan. Det påverkar också, enligt FRN:s bedömning helt naturligt, förslagen till sammansättning och former för utseende av ledamöter i råd och prioriteringsorgan, och nämnden kan tillstyrka dessa utredningens principförslag. Nämnden betraktar det dock inte som på samma sätt naturligt att rådet självt utser sin cheftjänsteman. Parallellen med de s. k. grundforskningsråden är härvidlag inte klar.

I hittills berörda delar kan utredningens förslag ses som en anpassning till utvecklingen på andra håll och väl ägnade att öka effektiviteten i rådets arbete.

**3.10 Medicinska forskningsrådet: (Se 2.9)** Det förslag som utarbetats beträffande SJFR:s arbetsformer visar en strävan efter större samstämmighet med övriga forskningsråd. MFR är positivt till inrättandet av prioriteringsutskott, som i andra sammanhang visat sig avsevärt underlätta och rationalisera handläggningen av anslagsansökningar. Av de två förslagen till indelning av rådets verksamhetsområde i prioriteringsgrupper vill MFR starkt förorda det sist beskrivna alternativet (sid. 133), då detta i högre grad bygger på principen att vid bedömningen av projekt utgå från vetenskapliga kriterier.

Beträffande förslaget till sammansättning av SJFR finner MFR skäl tala för att en av de sju företrädarna för allmänintressen ersätts av en representant för MFR. Enligt MFR:s uppfattning finns skäl av samma natur som anförs för NFR:s del att bli representerat i SJFR. För närvarande representeras både MFR och NFR i form av "observatörer". Som framgår ovan är MFR en viktig finansär av forskning inom i första hand den veterinärmedicinska fakulteten vid SLU. Med hänsyn till utredningens förslag om en breddning av SJFR:s kommande verksamhet som inbegriper satsning även på mer grundforskningsinriktade projekt synes det betydelsefullt ur samordnings- och andra synpunkter att MFR blir representerat i SJFR.

**3.11 Naturvetenskapliga forskningsrådet:** Förslaget att sammanslå SJFR:s båda sektioner till ett enhetligt råd och i stället inrätta probleminriktade beredningsgrupper kommer med all säkerhet att innebära en större flexibilitet i användningen av medlen, sannolikt också en allsidigare vetenskaplig bedömning av de inkomna ansökningarna. I utredningen betonas betydelsen av att de långsiktigt grundläggande problemställningarna beaktas mer än vad tidigare varit fallet inom SJFR. Det är då naturligt, dels att SJFR i större utsträckning än tidigare söker sakkunskap även utanför lantbruksforskningen, dels att forskare är väl företrädna på alla nivåer inom rådet. NFR vill därför förorda att balansen mellan forskningens och näringslivets företrädare i SJFR förskjutes till förmån för forskarna, lämpligen genom att ytterligare någon forskare med erfarenhet från mer grundforskningsinriktade områden beredes plats i rådet. Dessa synpunkter på forskarrepresentationen berör inte

SJFR:s roll som ett sektoriellt organ, vilkens ställning bör behållas även i framtiden. Den tillämpade forskningen måste alltid vila på en bas av grundforskning av hög kvalitet. Detta nödvändiga samband mellan sektoriell forskning och grundforskning beaktas bäst och brister i grundforskningsbasen identifieras lättast om i rådet finns en god representation av forskare. — — —

NFR:s erfarenheter av de internationella utvärderingarna av pågående forskningsprojekt är utomordentligt positiva. NFR vill därför varmt tillstyrka att utvärderingar av denna karaktär kommer till stånd även inom SJFR:s verksamhetsområde.

**3.12 Sveriges lantbruksuniversitet:** (Se 2.11) Eftersom många av frågeställningarna i den grundläggande forskningen är gemensamma för både skogs- och jordbrukssektionen är det helt följdriktigt, som utredningen föreslår, att sektionsindelningen slopas och att det i fortsättningen blir ett sammanhållet råd.

Arbetsgruppen föreslår, att det nya rådet skall bestå av elva ledamöter, varav sju företrädar allmänintressen och fyra forskningen. För att tillgodose behovet av en mera ingående beredning av anslagsfrågor m. m. föreslås, att prioriteringsutskott inrättas. I dessa skall forskarrepresentationen vara bred, men där skall också ingå representanter för näringsliv, folkrörelser, intresseorganisationer och arbetsmarknadens parter. Som motiv för att SJFR skall skilja sig från grundforskningsråden och ha den omvända mandatbalansen sju allmänrepresentanter och fyra forskare anför arbetsgruppen SJFR:s karaktär som sektorsforskningsråd. Styrelsen kan för sin del inte finna, att begreppet sektoriellt organ har med fördelningen av rådsledamöter att göra.

Styrelsen finner det vidare egendomligt, att allmänintressena både skall ha dominans i själva rådet och påverka bedömningen i prioriteringsutskotten. Ett sektoriellt råd, som det här är fråga om, måste ha kompetens att formulera forskningsbehoven och att bedöma hur dessa behov kan mötas på ett optimalt sätt. Därvid måste beaktas den forskning och de resultat som erhålls både inom landet och internationellt. Den övervägande delen forskning utförs utanför vårt land och det gäller för oss att utnyttja forskarnas kunskaper för att tolka och överföra resultaten och sätta in resurser på de områden, där speciell kompetens finns.

Enligt utredningens förslag skall rådets insatser riktas mot mera grundläggande problemställningar. Satsning på grundläggande forskning innebär en större osäkerhet vad beträffar resultatens värde för tillämpade frågeställningar. Det kan också vara svårare att bedöma samhällsrelevansen på kort sikt. Men den största svårigheten i samband med projekt av grundläggande karaktär utgör bedömningen av projektens målsättning, planering, metodik och vetenskapliga värde, även ur internationell synpunkt. För att eliminera eller minska riskerna för felsatsningar är en omsorgsfull vetenskaplig bedömning av projekten nödvändig. Forskarnas kompetens behövs i hög grad för den

sakkunniga prövningen. De har också den största kunskapen om var forskningsfronten ligger och var insatserna behövs.

Mot denna bakgrund anser styrelsen, att det kan ifrågasättas om det inte, liksom i grundforskningsråden, borde vara forskardominans i rådet, detta särskilt som näring och samhälle redan har stort inflytande på SLU:s programbundna forskning. Styrelsen kan dock acceptera förslaget, men föreslår att rådet utökas med en forskare. Skälet till detta är i första hand den stora spridning av forskningsområden, som särskilt lantbruksvetenskapliga fakulteten uppvisar och denna fakultet bör således utse två ledamöter. I detta sammanhang bör påpekas att fakulteterna vid SLU bör utse sina ledamöter i samråd med varandra, så att de olika områdena verkligen blir täckta i rådet.

I prioriteringsutskotten måste, enligt styrelsens förmenande, forskarna vara i betydande majoritet. I utskotten skall den vetenskapliga bedömningen ske och av de projekt som är av vetenskapligt tillfredsställande kvalitet väljer rådet sedan de med högst närings- och samhällsrelevans. Styrelsen anser vidare att ordföranden i resp. utskott bör vara rådsledamot och föra utskottets talan i rådet. Utskottsordförande bör företrädesvis utses bland de vetenskapliga ledamöterna.

Önskvärdheten av pluralism betonas av arbetsgruppen och styrelsen instämmer i förslaget, att även yngre forskare bör ingå i prioriteringsutskotten. Ett annat sätt att öka pluralismen är att söka undvika att samma forskare deltar i fördelningen av medel i SJFR och vid SLU och att mandattiden för ledamöterna begränsas till högst två tre-årsperioder i följd.

För indelning av prioriteringsutskotten i problemområden har arbetsgruppen två alternativ. Styrelsen förordar det andra alternativet med en indelning i två biologigrupper, teknik, geovetenskap och samhällsvetenskap. Detta ger en större möjlighet att i ett samlat råd satsa på grundläggande frågeställningar och tvärvetenskaplig forskning. Det underlättar också, på ett helt annat sätt än alternativ I, kontakterna med grundforskningsråden. Sammansättning av och arbetsformer för prioriteringsutskotten är dock ytterst en sak för rådet själv att besluta om.

Mot beslutet reserverade sig ledamöterna Bäckström och Ohlsén med följande motivering: "I betänkandet föreslår arbetsgruppen att den nuvarande sektionsindelningen slopas och att de separata sektionsanslagen slås samman till ett gemensamt rådsanslag. Förslaget tillstyrkes *under förutsättning* att departementet i regleringsbrev eller på annat sätt öronmärker det belopp som minst skall gå till den skogliga sektorn. Anledningen till att vi vill ha denna markering är att vi anser, att fördelningen av anslaget till skoglig forskning å den ena sidan och till övriga sektorer å den andra är en politisk fråga, varför fördelningen bör ske på departementsnivå och ej göras inom rådet."

**3.13 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning:** (Se 1.11) I betänkandet föreslår arbetsgruppen att den nuvarande sektionsindelningen slopas och att

de separata sektionsanslagen slås samman till ett gemensamt rådsanslag. Rådet tillstyrker detta förslag.

Indelningen i prioriteringsutskott — — — är en fråga som måste penetreras ingående av det nya rådet. Arbetsgruppen betonar, att rådets frihet att självt besluta om sina arbetsformer, bör bevaras. SJFR vill också värna om det nya rådets frihet att självt organisera sig och skapa egna arbetsrutiner med hänsyn till de speciella krav som kan ställas. Det bör självt besluta om antalet prioriteringsutskott samt deras storlek och sammansättning.

Arbetsgruppen föreslår vidare att det nya rådets beslutsfunktion skall bestå av elva ledamöter inklusive ordföranden. För varje ledamot utom för ordföranden utses en personlig suppleant. Av de elva ledamöterna föreslås sju företräda allmänintressen och fyra forskning. SJFR accepterar nämnda fördelning. Att forskarna kommer att utgöra en minoritet i själva rådet får dock kompenseras av prioriteringsutskottens sammansättning. Kravet på forskarmajoritet i dessa bör vara ovillkorligt. Det är dock angeläget att även näringslivet blir representerat. Likaså är det väsentligt att ordföranden i respektive utskott är ordinarie rådsledamot och kan föra utskottets talan i rådet. Att rådet kommer att arbeta med fasta prioriteringsutskott skall ej utesluta möjligheten att ytterligare sakkunniga kan adjungeras eller konsulteras, när så erfordras.

I detta sammanhang vill SJFR även framhålla att suppleanterna i det nya rådet bör utses att ingå i något av prioriteringsutskotten. Därmed blir suppleanterna väl insatta i rådsarbetet och kan vid förfall av ordinarie ledamot med god insikt vikariera för denne.

Beträffande tidpunkten för rådets omorganisation vill SJFR föreslå att förordningen med den nya instruktionen får träda i kraft den 1 januari 1982 men att de nya ledamöterna utses förslagsvis från den 1 oktober 1981. De nuvarande ledamöterna kan då under hösten 1981 avsluta den anslagstilldelning som berör budgetåret 1981/82. Samtidigt kan det nya rådet organisera sig enligt förslaget i betänkandet och under våren 1982 ta beslut enligt de delvis nya riktlinjerna och med tillgång till ett helt budgetårs reservationsanslag. Visserligen har det nya rådet då ej fått utforma petitan avseende sitt första verksamhetsår men har det möjlighet att inom ramen för givna medel planera kommande forskningsinsatser. Eftersom kansliets resurser är hårdare ansträngda under våren med ett större antal ansökningar vinnes samtidigt bättre möjlighet att under hösten ge service åt såväl det nuvarande som det nya rådet för att under våren inrikta arbetet enbart på det nya rådet och dess prioriteringsutskott. Blir tidsplanen alltför pressad ser SJFR helst en förskjutning på ett *helt* år med beaktande av vad som ovan skisserats.

Mot beslutet reserverade sig ledamöterna Andrén, Hansson och Hedström:

”I betänkandet föreslår arbetsgruppen att den nuvarande sektionsindelningen slopas och att de separata sektionsanslagen slås samman till ett gemensamt rådsanslag. Förslaget tillstyrkes *under förutsättning* att departe-

mentet i regleringsbrev eller på annat sätt öronmärker det belopp som minst skall gå till den skogliga sektorn.

Anledningen till att rådet vill ha denna markering är att det anser att fördelningen av anslaget till skoglig forskning å den ena sidan och till övriga sektorer å den andra är en politisk fråga, varför fördelningen bör ske på departementsnivå och ej göras inom rådet.”

Vidare reserverade sig ledamoten Knutsson mot den av rådet accepterade fördelningen, att av de elva ledamöterna i det nya rådet sju skall företräda allmänintressen och fyra forskning. Knutsson förordade sex allmänrepresentanter respektive fem forskare.

**3.14 Kungl. Skogs- och lantbruksakademien:** Bland akademiens medlemmar föreligger skilda meningar gällande betänkanets förslag till ny organisation av rådet och då speciellt sloandet av sektionindelningen. Delar av akademien finner förslaget motiverat medan framför allt det praktiska skogsbrukets företrädare anser att sektionindelningen bör bibehållas och att statsmakterna på detta sätt även fortsättningsvis skall ange en fördelning av forskningsresurserna mellan de båda näringarna.

Akademien noterar med tillfredsställelse, att detaljutformningen av rådets organisation och arbetsformer överlämnas till rådets egen bedömning.

**3.15 Lantbrukarnas riksförbund:** Förslagen om ändrade arbetsformer för rådet, dvs. en sammanslagning av sektionerna, ändrad sammansättning av rådet och förstärkt organisation för planering, beredning och utvärdering av projekt kan tillstyrkas, om följande synpunkter beaktas. LRF är sålunda tveksamt till en sammanslagning av sektionerna, om inte berörda organisationer inom näringslivet kan få motsvarande inflytande som f. n. Detta kan innebära att rådet behöver utökas något jämfört med arbetsgruppens förslag. LRF förutsätter för sin del att förbundet kan föreslå en representant för jordbruksfrågor och en för skogsfrågor. Den förstärkta organisationen för beredning m. m. bör, som arbetsgruppen har föreslagit, inte leda till uppbyggnaden av ett omfattande fast kansli. Beträffande prioriteringsutskotten är en successiv förnyelse av sammansättningen nödvändig för att de skall kunna fungera på avsett sätt. Vidare bör, som arbetsgruppen framhållit som en allmän synpunkt, antalet ledamöter i prioriteringsutskotten begränsas. LRF vill emellertid starkt understryka vikten av att näringslivet på ett tillfredsställande sätt blir representerat i dessa utskott. Prioriteringsutskotten bör ha ansvarsområden enligt den föreslagna ämnesvisa modellen. Därvid torde något särskilt utskott för naturresurser och fysisk miljö inte behövas. Inrättandet av sådana utskott får emellertid inte leda till att den reella beslutsfunktionen hamnar där i stället för i rådet.

I sammanhanget är det väsentligt att man gör en närmare gränsdragning resp. analys av samverkansformer mellan ansvarsområdet för SJFR och andra organ som stöder forskning av betydelse för skogs- och jordbruk. Enligt

de förslag som arbetsgruppen har framlagt är det fullt möjligt att viktiga områden också i fortsättningen kommer att hamna utanför bilden eller att tvister uppstår om vilket forskningsråd eller annat organ som bör ge bidrag. Detta kan bl. a. gälla livsmedelsforskningen. I det sammanhanget anser LRF det viktigt att styrelsen för teknisk utveckling och medicinska forskningsrådet i fortsättningen tar ett större ansvar för projekt som gäller livsmedelsteknik respektive näringslära i vid bemärkelse. Beträffande förhållandet mellan SJFR och lantbrukets fond har samarbetet enligt LRF:s mening hitintills fungerat utan några större problem, varför behovet av en mera specifik gränsdragning inte föreligger. I fråga om växtförädlingen bör SJFR också i fortsättningen känna ett ansvar för forskning inom växtförädling och närliggande genetiska områden. Detta sammanhänger med att växtförädlingsnämnden enligt sin instruktion har att stödja mer praktiskt inriktat förädlingsarbete som annars inte skulle komma till stånd.

**3.16 Trädgårdsnäringens riksförbund:** Arbetsgruppen anser att forskarna bör få ökat inflytande och anser det angeläget att också jord- och skogsbruksnäringen får möjlighet till inflytande. Gruppen föreslår samtidigt en minskning av antalet ledamöter i rådet från 21 till 11. Bortfallet av näringsrepresentanter skall emellertid kompenseras genom ett utbyggt beredningsförfarande i fasta prioriteringsutskott med möjlighet att tillsätta ad hoc-grupper. Därvid skall den problemformulerande funktionen ligga i själva rådet och tyngdpunkten i beredningsapparaten skall ligga vid den forskningsutvärderande funktionen, vari ligger att utvärdera hur olika av rådet framtagna problem bäst kan lösas inom forskningsorganisationen.

Förbundet kan inte inse att detta ur effektivitetssynpunkt innebär några förbättringar. Redan i dag finns i praktiken prioriteringsgrupper för områdena teknik och trädgård, vilka fungerar utmärkt. Om resurserna så tillåter finns inget hinder för att arbetsgruppens förslag om tillkallande av forskare från andra länder eller ad hoc-grupper till prioriteringsgrupperna genomförs.

Arbetsgruppen konstaterar att de organisationer som finns på området bör ingå bland de sju ledamöter i rådet som utses av regeringen. Man bör här beakta de skillnader som finns mellan trädgårdsnäringen och jordbruket. Jordbruket är i många avseenden betydligt enhetligare än trädgårdsnäringen. För dess del är representationen aldrig satt i fråga, även om antalet representanter skärs ned. Att ett forskningsråd med uppgift att svara för hälften av medlen för trädgårdsväxtforskningen i vårt land skulle sakna representanter för denna vittförgrenade och komplicerade näring är givetvis lika otänkbart. I vissa avseenden står trädgårdsnäringen industrin närmare än jordbruket och det vore oförsvarligt att begära att ledamöter, rekryterade ur jordbrukskretsar, skall kunna garantera att rådet blir "kompetent att formulera forskningsbehoven utifrån såväl sektorernas föreliggande och förväntade problem och förhållanden som ett långsiktigt perspektiv och med beaktande av den verksamhet som pågår nationellt och internationellt". Det är därför ett oef-

tergivligt krav att en representant för trädgårdsnäringen ingår som fullvärdig ledamot av rådet. Förbundet anser att den organisation av prioriteringsutskotten som redovisas på sid. 132 i betänkandet är den bättre av de två förslag arbetsgruppen presenterar. Emellertid bör trädgårdsforskning utgöra ett självständigt prioriteringsutskott. Så har varit fallet hittills och en ändring kan här innebära stora olägenheter med hänsyn till trädgårdsnäringens komplexitet och sårart.

Arbetet inom prioriteringsgrupperna måste ges stor tyngd vid besluten om fördelning av medlen på olika projekt. Skulle näringen ställas utan representation i rådet måste dessa ensamma ges beslutande rätt inom givna medelsramar.

### **3.17 Skogsindustriernas samarbetsutskott: SISU vill bestämt avstyrka förslaget om ett sammanhållet råd.**

Det är ostridigt att många grundläggande frågor inom skogsbruks- och jordbruksforskningen griper över fakultets- och institutionsgränser och därmed över sektionsgränser inom SJFR. Av den anledningen — och kanske med hänsyn till kontakten med andra råd — kan diskuteras en mera sammanhållen ledning av rådets arbete.

Å andra sidan, vilket också klart framgår i arbetsgruppens rapport, är det framförliggande forskningsbehovet i mycket tunga delar branschspecifikt. Baserad på våra erfarenheter har vi den uppfattningen att det är en stor fördel, om det indirekta ansvaret för rådets medelsfördelning ligger på ledamöter med person- och sakkunskap på området ifråga och som kan förena dessa kvalifikationer med ett personligt intresse och engagemang inom skogsbranschen. Redan i nuvarande ordning ställs höga krav på ledamöterna — i ett sammanhållet råd kan önskemålen givetvis i långt mindre utsträckning tillgodos. Följden blir att den branschanknutna kompetensen förskjuts till de s. k. prioriteringsutskotten, vilkas bedömanden kommer att starkt påverka det sammanhållna rådets beslut. Med hänsyn till att utskotten förutses ha en kontinuerlig kontakt med pågående och projekterad forskning är risken den att även planering och initiering övergår till dessa med följande svårigheter för rådet att verka för omprioritering och vitalisering. Organisationen stelnar. Därmed ser vi ej någon vinst med förslaget men väl att det tillskapas en byråkrati som försvårar den nuvarande kontakten mellan rådets beslutande instans samt det praktiska näringslivet å ena sidan och forskningen å den andra. Administrationskostnaderna ökar.

Den samordning mellan berörda discipliners forskning som är efterfrågad och motiverad har alla förutsättningar att spontant växa fram på ett tidigt stadium av forskningsplaneringen i berörda fora, främst i det integrerade Lantbruksuniversitetet men även i andra former. I den mån sambandet ytterligare bör stärkas vad gäller SJFR:s verksamhet, kan detta utan större ingripanden åstadkommas i nuvarande organisation, exempelvis genom ett närmare samråd mellan rådets remissinstanser.

Avvägningen av samhälleliga insatser till förmån för jordbrukets resp. skogsbrukets bärkraft är viktiga näringspolitiska ställningstaganden. Det allmännas jordbrukspolitik resp. skogspolitik har fastlagts i skilda beslut med — av naturliga skäl — olika utgångspunkter och syften. Vi ser det även ur denna synpunkt som ofrånkomligt att statsmakten får ta ställning till forskningsbehov och forskningsanslag inom berörda branscher var för sig.

Eftersom vi avvisar tanken på slopande av sektionindelningen anser vi oss ej behöva gå in på arbetsgruppens förslag beträffande organisation i ett sådant alternativ.

**3.18 Landsorganisationen i Sverige:** LO har inte några principiella invändningar mot den föreslagna förändringen av rådets organisation och arbetsformer. Det är också av vikt att den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden får ökat stöd. LO vill dock framhålla att det finns påtagliga restriktioner för en sådan förändring. En organisationsförändring av det slag som föreslås måste rimligen komma att kosta en hel del i framtiden och arbetsgruppen förutsätter ökade resurser för forskning. LO betvivlar realismen i dessa antaganden och ser påtagliga risker för att ett sammanslaget SJFR kommer att alltför kraftigt domineras av jordbrukets intressen. Inte heller förslaget om en skogsbrukets fond är någon garanti för ökade resurser, med tanke på bl. a. skogsnäringens ekonomiska läge.

LO tillstyrker förslagen, men endast om de ekonomiska förutsättningarna verkligen kan skapas. LO förutsätter också att den insyn som finns från berörda fackförbund i forskningen kommer att finnas kvar genom representation i rådet samt, vilket också arbetsgruppen föreslår, i prioriteringsgrupperna.

**3.19 Centralorganisationen SACO/SR:** (Se 2.17) SJFR:s karaktär av sektorforskningsråd är enligt SACO/SR:s uppfattning inget argument för att inte de vetenskapliga intressena ska ges samma ställning som i övriga forskningsråd. Både inom jord- och skogsbruk finns redan ett stort antal forskningsfinansierande organ där mer kortsiktiga intressen dominerar.

Om den föreslagna Skogsbrukets fond skulle inrättas, blir proportionerna mellan de vetenskapliga företrädarnas och andra intressens inflytande på skogs- och jordbruksforskningen än orimligare.

SACO/SR anser att forskarna skall ha majoritet i forskningsrådet, och kan inte i arbetsgruppens förslag finna argument som motiverar att SJFR ges annan sammansättning än den gängse för forskningsråden — dvs. sju forskare och fyra allmänrepresentanter. SACO/SR ifrågasätter arbetsgruppens resonemang beträffande allmänrepresentanternas oberoende av partsintressen. En rådsledamot som utses för att representera en viss organisation, måste i de flesta fall agera för organisationens intressen för att få fortsatt förtroende. Bedömningen av vilka forskningsprojekt som ska prioriteras inom grund-

forskning sköter forskarna enligt SACO/SR:s mening bäst själva. De är de enda som kan anses kompetenta att göra bedömningarna.

SACO/SR vill mot den bakgrunden starkt ifrågasätta att representanter för näringslivet, folkrörelsen, intresseorganisationer, arbetsmarknadens parter och sektorsföreträdare ska ingå i prioriteringsgrupperna, eftersom just prioriteringsutskotten ska *bedöma* projektansökningarna och detta enligt SACO/SR:s mening bör ske efter strikt vetenskapliga kriterier.

SACO/SR anser vidare att valförfarandet till SJFR bör vara detsamma som för övriga forskningsråd. Det är önskvärt att inflytandet på forskningen sprids också till forskare utanför Lantbruksuniversitetet. En representant i rådet bör utses av Naturvetenskapliga forskningsrådets elektorsförsamling.

SACO/SR tillstyrker vad arbetsgruppen säger om SJFR:s uppgifter, organisation och arbetsformer.

Arbetsgruppen rekommenderar bl. a. att utvärderingsfunktionen inom SJFR bör utvecklas både med hänsyn till inomvetenskapliga kriterier och näringsarnas erfarenhet av det arbete som utförts. SACO/SR vill här fästa uppmärksamheten på den skrivelse som organisationen hösten 1980 riktade till samtliga forskningsråd, där vi föreslog att all svensk forskning bör granskas av internationella expertgrupper. Naturvetenskapliga forskningsrådet gör sedan några år ämnesvisa utvärderingar av sina projekt. SACO/SR anser detta mycket värdefullt ur såväl forskarens egen, riksdagens, regeringens och allmänhetens utgångspunkt att få svenska forskningsområden belysta och bedömda av opartisk internationell expertis. Utvärderingarna ger information om den vetenskapliga standarden på forskningsprojekten, om brister i forskningsorganisationen, om behovet av forskartjänster, utrustning m. m.

I det här sammanhanget vill SACO/SR betona värdet av utvidgat nordiskt samarbete bl. a. när det gäller prioriteringar. Enligt vad centralorganisationen erfarit kommer Nordiska ministerrådet inom kort att offentliggöra en rapport som visar på mycket allvarliga brister när det gäller samordningen inom energiforskningsområdet.

**3.20 Jordbrukstekniska institutet:** JTI har inte några väsentliga erinringar att framföra beträffande förslaget till rådets organisation, arbetsformer, administration och ledning. Vi anser det dock nödvändigt att representanter för de forskningsorgan inom jordbruksdepartementets ansvarsområde som arbetar med tillämpad forskning och utvecklingsarbete men till viss del även grundläggande forskning (Institutet för skogsförbättring, Forskningsstiftelsen Skogsarbeten och JTI) får medverka vid rådets inriktning av forskningsstödet. Dessa organ är i sin verksamhet starkt beroende av dels inriktningen av den grundläggande forskningen, dels stödet till den tillämpade forskningen.

**3.21 Skogsarbeten:** Arbetsgruppen överbetonar nyttan av ett tvärvetenskapligt angreppssätt och behovet av samordning av FoU-verksamheten kring problemcenterade frågor. Ett tvärvetenskapligt angreppssätt *kan* vara fram-

gångsrikt men endast under förutsättning att intresse och motivation finns för rätt problem vid rätt tidpunkt hos de många forskare som då skall engageras. Föreligger inte den förutsättningen kan ett tvärvetenskapligt projekt bli byråkratiskt tungrott och kreativt oinspirerande med låg effektivitet som följd.

Denna arbetsgruppens överbetoning av samordning har lett till den enligt Skogsarbetens uppfattning helt felaktiga slutsatsen att skogs- och jordbruksforskningen bör samlas under en hatt. Ett argument för detta som framförs i betänkandet är att framgångsrik samordning skett inom SLU, ett annat är att KSLA är en integrerad enhet. I det sammanhanget borde man också ha noterat att SLU har tre organisatoriskt fristående fakulteter och att KSLA har en skogsavdelning, en jordbruksavdelning och en allmän avdelning.

Ostridigt har SLU till uppgift att i möjligaste mån samordna de tre fakulteternas forskning. Att en motsvarande samordning inom SJFR därför skulle gagna dess verksamhet är ingalunda självklart. Mycket talar för att ifrågasättande samordning skall åligga SLU och enbart SLU. För det första är olikheterna mellan skogsbruk och jordbruk trots allt fler än likheterna, eftersom de biologiska, tekniska och ekonomiska produktionsförutsättningarna inte är jämförbara. För det andra kan från politisk synpunkt skogsbruk och jordbruk aldrig betraktas som *en* näring. Det vore därför anmärkningsvärt om statsmakterna skulle frånhända sig den självklara rätten att via statsbudgeten för SJFR ange ramarna för skogsforskning resp. jordbruksforskning och därigenom ge uttryck för sin politiska vilja att bidra till varje närings utveckling.

Med stöd av anförda skäl vill Skogsarbeten bestämt avstyrka sammanslagning av de nuvarande sektionerna inom SJFR.

Som en följd av att sektionsindelningen enligt Skogsarbetens uppfattning skall bibehållas faller också arbetsgruppens förslag om att prioriteringsutskott skall inrättas. Det finns dessutom andra skäl att avstyrka det förslaget. Viss pluralism i beredningen av de ansökningar som kommer in till rådet bör eftersträvas men att gå så långt i det hänseendet som arbetsgruppen föreslår kan knappast vara varken ändamålsenligt eller nödvändigt.

Förslaget innebär nämligen att mer än 50 personer skall ingå i rådet och prioriteringsutskotten. Med hänsyn till att prioriteringen skall ske inom en trots allt relativt begränsad ekonomisk ram är detta en onödig överorganisation. Viktigare är att prioriteringen utförs av personer som har kunskap om och intresse för FoU-verksamhet och som behärskar allmängiltiga frågor inom skogs- resp. jordbruket.

Arbetsgruppens förslag förefaller dessutom ge en föga funktionsduglig prioriteringsorganisation. I ena alternativet skall skogsbrukets problemområden behandlas inom tre prioriteringsutskott: skogsbruk, naturresurser och fysisk miljö samt företagsekonomisk och samhällsinriktad forskning, och i det andra alternativet inom fyra utskott: biologi, teknik, geovetenskaper och samhällsvetenskap. Uppenbar risk föreligger för att samordningen inom

skogsforskningen härigenom avsevärt försvåras jämfört med situationen i dagsläget.

Slutligen har Skogsarbeten den uppfattningen att organisationer som arbetar med tillämpad FoU inom skogsbruk och jordbruk (Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, Institutet för skogsförbättring, Jordbrukstekniska institutet) borde ges möjligheter att mera aktivt påverka rådets val av inriktning för forskningsstöd. Dessa organisationer är, som tidigare sagts, i sin verksamhet starkt beroende av den grundläggande forskningen.

**3.22 Institutet för skogsförbättring:** Institutet ser med bakgrund av de skäl som återopas i betänkandet ingen grund för att slopa sektionindelningen. Rådet bör ändock utan svårighet kunna stödja tvärvetenskapliga projekt, där såväl jordbruket som skogsbruket och andra forskningsområden är inblandade. För ett sektoriellt organ som rådet bör det även fortsättningsvis vara en tillgång, om statsmakten formulerar en principiell fördelning mellan forskningsresurserna för de två näringarna. Att lantbruksuniversitetet nu är en samordnad enhet bör ju vara en tillgång för ansökningar, som gäller tvärvetenskapliga projekt.

— — —

Betänkandet föreslår att rådet bygger ut sin beredningsapparat. Institutet, som utgör remissorgan för vissa av ansökningarna till rådet, kan instämma i att nya former för beredningen bör prövas under förutsättning att beredningsarbetet därigenom icke blir alltför tyngande. Det torde därvid vara möjligt att införa förbättringar även inom nuvarande organisationsramar. I stället för att som hittills åsätta ansökningarna en betygssiffra (eller eventuellt ett kort omdöme) kan rådet med fördel pröva att samla representanter för remissorganen i lämpliga grupper, vilka efter diskussioner kan ge rådgivande prioriteringsutlåtande.

Institutet anser att det är nödvändigt att representanter för forskningsorgan, som arbetar med tillämpad forskning och utvecklingsarbete inom jord- och skogsbruk (Institutet för skogsförbättring, Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, Jordbrukstekniska institutet), tar del i rådets inriktning av forskningsstödet. Dessa organ är i sin verksamhet starkt beroende av dels inriktningen av den grundläggande forskningen och dels stödet till den tillämpade forskningen.

**3.23 Ingenjörsvetenskapsakademien:** På mer grundläggande forskningsområden som biologisk inriktad markforskning, mikrobiologi, växtskydd finns utan tvivel förutsättningar för gemensamma insatser inom skogs- och jordbruket. Vid mer tillämpade problemområden syns det emellertid vara vida mer som skiljer än förenar skogs- och jordbruksområdena. Härvid bör speciellt beaktas att förutsättningarna för skogs- och jordbruk är helt skiljaktiga beroende på miljöförhållanden, teknikutvecklingen för drivning och plantering, anknytning till olika industrigrenar och ekonomifrågor.

Som företagsform har kombinationen jord/skog fått mindre betydelse. I dag torde endast en fjärdedel av skogsarealen drivas i någon form av samverkan med jordbruk och detta huvudsakligen i syd- och mellansverige. Från företagsekonomisk synpunkt är verkets användning och den tekniska utvecklingen i industriledet av stor betydelse, varför kopplingen till olika träteknologiska fält är viktigt skogsbrukningsmässigt sett.

Utredningen betonar vikten av pluralismen i det system som skall planera och bedöma behovet av forskning. Den föreslagna sammanslagningen av skogs- och jordbrukssektionerna i rådet motverkar givetvis pluralismen medan inrättande av beredningsgrupper bör befrämja densamma. Vilken av dessa krafter som i realiteten kommer att överväga torde komma att bero på personalval för dessa organ. Utredningen uttalar härvidlag vissa farhågor som IVA delar. Ur denna synpunkt framstår utredningens förslag (sid. 131) att ordförandena i prioriteringsgrupperna skall vara rådsledamot som motsäggelsefullt. Det bedöms av IVA som synnerligen viktigt att den eller de representanter från skogsnäringen som kommer att ingå i rådet (i gruppen på 7 ledamöter för allmänna intressen) intar framstående positioner i branschen och detsamma torde gälla även övriga ledamöter av de sju. Det kan därför anses osannolikt att man kan påräkna att dessa ledamöter med hänsyn till arbetsbördan som regel kan vara beredda att ställa upp som ordföranden i beredningsutskotten. Det ligger därför nära till hands att förmoda att de personer som utses till ordförande till övervägande del kommer att väljas från den grupp av fyra ledamöter som utses av fakulteterna på SLU. Dessa personer har säkerligen också stor tyngd vid prioriteringar inom universitetet. I sig själv kan denna typ av "personalunioner" befrämja smidighet och enkelhet i prioriteringsprocessen, men den kan givetvis också utgöra ett allvarligt hot mot önskvärd pluralism. IVA vill därför starkt stödja utredningens förslag till användning av ad hoc-grupper med uppgift att planera för större samlade insatser och för att utvärdera forskningsverksamheten. En ändamålsenlig väg synes härvid vara att tillkalla utländsk expertis.

IVA finner inte att övertygande skäl föreligger för hopslagning av rådets sektorer, en fråga som också måste bedömas med hänsyn till vad den nyinrättade skogsbrukets fond kan komma att få för uppgifter.

## 4 Administration och ledning

**4.1 Statskontoret:** SJFRs kansli är f. n. förlagt till skogs- och lantbruksakademien (KSLA). Arbetsgruppen säger att detta arrangemang har fungerat tillfredsställande men anser samtidigt att en omlokalisering kan aktualiseras. Arbetsgruppen pekar bl. a. på att vissa beröringspunkter och samband av funktionell och materiell art föreligger mellan rådet och den år 1977 inrättade forskningsrådsnämnden (FRN). Arbetsgruppen konstaterar vidare att tillkomsten av FRN och de samarbetsmöjligheter som erbjuds genom denna nya organisation har inneburit vidgade kontaktytor och nya förutsättningar att

driva fram intressanta samarbetsprojekt. Vissa materiella och policymässiga samband mellan SJFR och KSLA finns även genom att båda organisationerna är att uppfatta som sektorsorgan.

Arbetsgruppen anser det lämpligt att SJFR administrativt och lokalmässigt ansluter sig till FRN om detta visar sig vara rationellt. Något faktaunderlag som stöder detta principiella ställningstagande, t. ex. en analys av styrkan och karaktären av de samband som råder mellan SJFR och FRN respektive mellan SJFR och KSLA, redovisas emellertid inte. De administrativa konsekvenserna av arbetsgruppens förslag finns inte heller belysta i betänkandet. Arbetsgruppen säger att statskontoret i samband med remissyttrande över betänkandet bör ges i uppdrag att utreda om rationaliseringsvinster kan uppnås genom ett administrativt samarbete med FRN. — — — P. g. a. den korta remisstid som stått till buds för statskontoret har en sådan utredning inte varit praktiskt möjlig att genomföra. I avsaknad av ovan angivet faktaunderlag är det enligt statskontorets mening inte möjligt att ta ställning till arbetsgruppens förslag.

**4.2 Skogsstyrelsen:** Beträffande kansliorganisationen delar skogsstyrelsen arbetsgruppens förslag liksom att samordningen med KSLA upplöses. Det är enligt skogsstyrelsen dock en fördel om rådets kansli liksom hittills kan förläggas till akademiens lokaler. En sådan samordning borde vara av värde för båda parter.

**4.3 Forskningsrådsnämnden:** Beträffande de förslag om administrativt och annat samarbete med FRN som framförs har nämnden inga principiella invändningar. Någon särskild utredning rörande FRN:s möjligheter att ge löneadministrativ service etc. för ett SJFR av föreslagen storlek anser nämnden ej vara behövlig.

**4.4 Naturvetenskapliga forskningsrådet:** Utredningen anser det lämpligt att SJFR administrativt och lokalmässigt ansluter sig till FRN om detta visar sig vara rationellt. NFR tillstyrker att möjligheterna till kanslimässigt samarbete med forskningsrådsorganisationen under utbildningsdepartementet närmare undersökes.

Såväl SJFR som Kungl. skogs- och lantbruksakademien har viktiga uppgifter att fylla. Sannolikt torde dock båda organisationernas möjligheter att fylla dessa sina uppgifter förbättras om kopplingen dem emellan upplöses. NFR vill därför tillstyrka förslaget att SJFR självt får utse och avlöna sin huvudsekreterare liksom förslaget om en översyn av akademiens stadgar.

**4.5 Sveriges lantbruksuniversitet:** När det gäller organisation och ledning av SJFR:s verksamhet instämmer styrelsen i förslaget, att den nuvarande ordningen, där huvudsekreteraren är anställd vid KSLA, bör upphöra och att

rådet självt bör anställa sin sekreterare. Denne bör ha hela ansvaret för rådets administration, både för kansliet och för forskningssekretariatsuppgifterna. Erfarenheterna från andra forskningsråd visar att en med vetenskap väl förtrogen sekreterare kan vara mycket vitaliserande för ett råds verksamhet. Samtidigt bör kansliresurserna förstärkas då de i dag, särskilt i jordbrukssektionen, är klart underdimensionerade. Till frågan om sekreterarna i prioriteringsutskotten skall ingå i kansliets fasta personal eller anställas på uppdragsbasis tar arbetsgruppen inte ställning. Det kan ligga en fördel i att hyra in universitetsforskare på begränsad tid och på det viset öka kunskapsbasen. Samtidigt kan det medföra en tungarbetad organisation för kansliet och dess personal. Vid kansliet anställda sekreterare torde vara att föredra.

Utredningen behandlar också frågan om förläggning av rådets kansli. Eftersom kansliet även framgent kommer att vara en förhållandevis liten enhet anser arbetsgruppen att en samförläggning och samordning med FRN kan vara lämpligt. Styrelsen får här föreslå, att man i första hand undersöker möjligheterna till en fortsatt samförläggning med KSLA.

**4.6 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning:** (Se 1.9) Huvudsekreteraren bör ha hela ansvaret för rådets administration, dvs. för både kanslifunktionen och forskningssekretariatsuppgifterna. Den övergripande policyskapande verksamheten att utarbeta långsiktig, mera grundforskningsbaserad planering och värdering samtidigt som rådssektorernas olika inriktningar måste tillgodoses och samordnas ställer stora krav på huvudsekreteraren. Tanken kan även väckas att huvudsekreteraren ej skall vara deltidsanställd utan arbeta på heltid. SJFR vill framhålla vikten av att denna person med vetenskaplig inriktning ej skall behöva splittras i nämnvärd omfattning på tidskrävande kanslifunktioner. Dessa bör därför i möjligaste mån delegeras till någon av rådets befattningshavare eller köpas in hos KSLA (eller motsvarande organ beroende på framtida lokalisering).

Enligt förslaget bör personalbehov och arbetssätt närmare utredas av rådet och dess huvudsekreterare, vilket är ett bra förslag. Rådet menar att personalresurserna ej kan utvidgas att klara alla sakkunnigmoment i rådets mångfacetterade verksamhet utan externa specialister bör kunna anlitas vid uppkommande behov.

Rådets kansli är och kommer sannolikt även framgent att förbli en relativt liten enhet. Det har därför varit praktiskt att ansluta en del kanslifunktioner till annan liknande verksamhet. SJFR delar arbetsgruppens åsikt att så bör ske även fortsättningsvis. Emellertid anser SJFR att även om rådet i större utsträckning än tidigare kommer att stödja kausal forskning förblir dock rådet ett uttalat sektorsorgan med betydligt större kontaktytor mot de forskningsaktiviteter som pågår inom KSLA:s väggar (varav mycket ej är "akademiskt") än mot aktiviteterna inom den övriga rådsorganisationen. Enligt akademiens sekreterare, professor Olle Johansson, är en viss expansion av rådets kansli inom akademiens lokaler möjlig. SJFR vill därför förör-

da, dels att det nya rådet ej flyttas från nuvarande lokaler, dels att kamerala funktioner även fortsättningsvis handhas av akademiens kamerala enhet. Vad som ytterligare talar för detta alternativ är den nära tillgången till det förnämliga fackbibliotek, som KSLA kan erbjuda.

**4.7 Kungl. Skogs- och lantbruksakademien:** Beträffande det nu rådande nära samarbetet mellan forskningsrådet och akademien vill akademien instämma i arbetsgruppens bedömning att detta fungerat på ett tillfredsställande sätt. Detta understryks ju också av att något formellt krav på det nuvarande arrangemanget icke föreligger, utan att det hittillsvarande samarbetet är baserat på forskningsrådets och akademiens egna ställningstaganden.

Enligt akademiens åsikt bör den föreslagna omorganisationen inte utesluta ett fortsatt samarbete mellan rådet och akademien. Samförläggning av värde både för akademien och rådets personal. Vidare har det splittrade Skogssve-rige behov av en naturlig skoglig träffpunkt i Stockholm.

Arbetsgruppens uppgift om att en expansion av rådets kansli inom akademiens lokaler är *omöjlig* är inte korrekt. För rådets behov kan ett tillskott av ett par tjänsterum åstadkommas utan några mera omfattande åtgärder och en utflyttning av akademiens plenisal och vissa förrådsutrymmen till en annexbyggnad skulle medge en avsevärd expansion. Frågan om rådets förläggning bör därför kunna ges en mera förutsättningslös bedömning än vad arbetsgruppen anför.

Om en utflyttning kommer till stånd förutsätter akademien, att ett sådant avvecklingsavtal träffas, att akademien icke drabbas av oförutsedda hyresförluster eller personalproblem.

#### **4.8 Lantbrukarnas riksförbund: (Se 7.7)**

**4.9 Tjänstemännens centralorganisation:** TCO vill dock understryka vikten av att det inrättas en tjänst som kanslichef vid rådet för den omedelbara ledningen av kansliets arbete. Detta inte minst mot bakgrund av arbetsgruppens diskussioner kring huvudsekreterarens anställningsform.

#### **4.10 Jordbrukstekniska institutet: (Se 3.20)**

**4.11 Institutet för skogsförbättring:** Beträffande betänkandets förslag att rådet själv bör avlöna sin sekreterare finner institutet icke anledning till invändning.

### **5 Resurs- och anslagsfrågor**

#### **5.1 Statskontoret: (Se 3.1)**

**5.2 Lantbruksstyrelsen:** Arbetsgruppen har berört dispositionen av växtförädlingsavgiftsmedel och gränsdragningen mellan SJFR:s och växtförädlings-

nämndens ansvarsområden. Lantbruksstyrelsen anser att för det fall ökat ansvar för finansiering av mera grundläggande forskning skulle anses ankomma på växtförädlingsnämnden bör de växtförädlingsavgiftsmedel som nu tillförs SJFR i stället tillföras växtförädlingsnämnden.

— — — Slutligen vill lantbruksstyrelsen understryka arbetsgruppens argumentering för att SJFR:s resurser byggs ut. Först om så sker torde de nya intentioner gruppen föreslår kunna förverkligas.

### 5.3 Statens livsmedelsverk: (Se 2.4)

**5.4 Domänverket:** Utredningens analyser visar tydligt att hittillsvarande resurser inte kan täcka de behov som finns och som uppstår om förslagen till ny forskningsinriktning och anslagspolitik genomförs.

Resursproblemet underlättas inte av att marginaler saknas på SLU, där man i stället arbetar med olika sparplaner.

Ur näringens synpunkt är denna situation givetvis helt otillfredsställande. Skogen och skogsproduktionen är enligt vår övertygelse en resurs som genom kraftfull och målmedveten forskning i kombination med aktiv skogsvård och skogshushållning har en mycket stor utvecklingspotential. I tider av ekonomiska svårigheter och oro för framtiden bör det från samhällets sida finnas all anledning att stödja utvecklingen av sådana näringar och branscher där skapandet av nya råvaror och resurser initierar expansion och ekonomisk tillväxt.

Domänverket vill med detta kraftigt understryka behovet och önskvärldheten av en markant ökning av det statliga stödet till skoglig forskning och utveckling. Domänverket är berett att ta sin del av ansvaret för en ökad medverkan från näringens sida.

— — —

Det finns givetvis likheter och samband i skogens och jordbrukets gemensamma forskningsbehov. Sambanden får dock inte överbetonas. Det finns även stora skillnader av principiell natur. I jämförelse med åkermark har skogsmarken ett ostört och naturligt fungerande ekosystem. Skogsproduktionen bygger i huvudsak på att vidmakthålla denna naturgivna produktionsförmåga. Intensiteten i markutnyttjandet kommer alltid att vara klart lägre än i jordbruket.

I skogsmarken är processerna mycket långsamma och tillväxt och förändringar utsträckta över långa tidsperioder. Skogsmarken är heterogen med hänsyn till klimat, jordart, hydrologi m. m. på ett helt annat sätt än åkermarken. Forskningsmetodik och ambitionsnivåer blir olika.

I principiella frågor är det alltid enklare och snabbare att arbeta på jordbruksmark men schablonresultaten stämmer sällan på skogsmarken.

Skogs- och jordbruk är dessutom två, var och en betydande, men klart olika näringar med olika produktionsförutsättningar, produktionsintensitet, produktionsekonomiska villkor och åtgärdsteknik. De har olika roll och be-

tydelse i näringsliv och samhällsekonomi. För statsmakterna bör det vara av intresse att effektiva möjligheter finns att direkt kunna styra utvecklingsresurser till varje näringsgren efter behov och politik.

De två anslagen i statsbudgeten bör därför inte slås ihop till ett. Det bör inte vara rådets uppgift att utföra prioriteringar mellan skogens och jordbrukets forskningsbehov. Situationen är annorlunda i de sammanslagna grundforskningsråden där en prioritering mellan olika basbehov kan göras mera oberoende av de övergripande sektorsintressena.

**5.5 Naturvetenskapliga forskningsrådet:** En ökning av flexibiliteten inom SJFR:s ansvarsområde förutsätter att sådan verksamhet, som bekostas av SJFR, men ej kan klassificeras som forskning eller fått mer permanent karaktär, överföres till annan huvudman. Sådana överföringar får dock inte innebära att de av rådet disponerade medlen minskar. Tvärtom bör förhållandet mellan SJFR:s resurser (26 mkr) och SLU:s medel för forskning och försök (200 mkr) förskjutas kraftigt till SJFR:s fördel för att möjliggöra flexibla satsningar på aktuella forskningsområden. En sådan förändring av balansen torde emellertid kräva en successiv uppbyggnad av SJFR:s resurser.

Det poängteras av arbetsgruppen att många av de forskningsproblem som sorterar under SJFR är av tvärvetenskaplig karaktär och kräver relativt långsiktiga satsningar. Det är ingen tvekan om att SJFR:s resurser för närvarande är för små för att SJFR ensamt skall kunna bära huvuddelen av ansvaret för sådana projekt. SJFR är dessutom i sin nuvarande utformning för litet för att kunna ingå i FRN-samarbete på en med de övriga råden jämbördig nivå. Även av denna anledning bör alltså resurserna för SJFR successivt ökas. Möjligheten av att SJFR ingår i samarbetsnämnden mellan de forskningsråd som sorterar under utbildningsdepartementet och RmC bör även undersökas.

Mot bakgrund av vad ovan sagts vill NFR understryka behovet av en resursökning för SJFR. En sådan ökning bör kunna ske inom ramen för den forskningspolitiska satsning som statsmakterna utlovat.

**5.6 Sveriges lantbruksuniversitet:** Styrelsen understryker förslaget att rådets resurser måste förstärkas. Likaså tillstyrks förslaget att överföra medel från SJFR till SLU motsvarande den del som rådet det senaste året stött projekt vid försöksavdelningarna.

**5.7 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning:** (Se 1.9) Medel motsvarande vad rådet senaste året satsat på projekt vid försöksavdelningarna bör dock överföras till SLU. Av rådet stödda projekt av försökskaraktär eller av långvarig karaktär har tillkommit, då de av rådet bedömts vara mycket angelägna och då de ej kunnat klaras av berörda institutioner genom intern finansiering. Ansökningar för sådana projekt kommer säkerligen även i framtiden

att bli aktuella och bör också fortsättningsvis kunna stödjas i konkurrens med andra vetenskapliga projekt.

**5.8 Lantbrukarnas riksförbund:** Under en följd av år har SJFR:s anslag varit relativt oförändrade, en viss real minskning har i realiteten inträffat för jordbrukssektionen. Den förstärkning som övriga forskningsråd har fått del av har således inte kommit SJFR till del. LRF delar därför uppfattningen att SJFR:s resurser successivt nu bör byggas upp för att på ett tillfredsställande sätt kunna svara mot de ökade forskningsbehoven inom skogs- och jordbrukssektorerna. I det sammanhanget beklagar LRF att arbetsgruppen inte närmare har preciserat resursbehovet. För att kunna svara för tillkommande områden och en välbehövlig förstärkning av de nuvarande skulle det, enligt LRF:s uppfattning, behövas i princip en real fördubbling av anslagen till SJFR. Denna uppräknings kan lämpligen ske under en flerårsperiod.

**5.9 Trädgårdsnäringens riksförbund:** (Se 6.11)

**5.10 Skogsindustriernas Samarbetsutskott:** En påtaglig och omgående förstärkning av forskningsrådets resurser är nödvändig — därom är vi ense med arbetsgruppen. Detta är en av förutsättningarna för att vi skall kunna behålla målsättningen i 1979 års skogspolitiska beslut.

**5.11 Landsorganisationen i Sverige:** (Se 3.16)

**5.12 Centralorganisationen SACO/SR:** SACO/SR ansluter sig helt till arbetsgruppens bedömningar när det gäller behovet av förstärkta basresurser vid Sveriges lantbruksuniversitet, för att ett ökat engagemang i grundforskning ska bli möjligt.

— — —  
Slutligen vill SACO/SR framhålla att SJFR:s resurser bör ökas högst väsentligt, så att rådets vetenskapliga ställning stärks och det ges samma förutsättningar som övriga forskningsråd att fylla sin viktiga uppgift i samhället.

**5.13 Byggforskningsrådet:** I betänkandet föreslås att SJFR snarast ges ökade resurser. BFR tillstyrker detta. SJFR måste ha möjlighet att ta initiativ till och medverka i utvecklingen av tvärvetenskapliga forskningsområden så att kunskaper som behövs för att lösa nya samhällsproblem kommer fram. Det bör ske i nära samarbete med andra forskningsråd, bl. a. BFR.

**5.14 Ingenjörsvetenskapsakademien:** (Se 6.16)

**5.15 Jordbrukstekniska institutet:** (Se 2.19)

## 6 Näringens finansiering av forskning m. m.

### 6.1 Lantbruksstyrelsen: (Se 3.2)

**6.2 Skogsstyrelsen:** Styrelsen tillstyrker förslag att det från skogsvårdsavgifterna avsättes medel till en skogsbrukets fond för tillämpad skogsbruksforskning. Fondens storlek föreslås inledningsvis uppgå till ca 8 milj. kr.

**6.3 Jordbruksnämnden:** Utredningen beskriver i avsnitt 4.4.1 korrekt förfarandet kring fördelningen av medel från Lantbrukets fond.

Lantbrukarnas förhandlingsdelegation har hos JN föreslagit att näringen själv, som f. n. handhar beredningen av inkomna ansökningshandlingar, skall ta över också beslutande funktionen om fördelning av medlen. Härigenom skulle enligt delegationen bl. a. visst dubbelarbete kunna undvikas. JN har dock ännu inte ansett sig böra föreslå någon ändring i gällande ordning. En väsentlig anledning härtill är att frågan inte lösts hur den statliga insynen skall kunna utövas effektivt om lantbrukarsidan själv beslutar om fördelningen. Rättssäkerheten tillgodoses f. n. dels genom att besluten tas av JN i plenum, dels genom att JN:s beslut kan överklagas till regeringen. — — —

Arbetsgruppen anför att genom att bl. a. näringarnas intresseorganisationer vuxit sig allt starkare, har de ursprungliga förutsättningarna förändrats. Enligt arbetsgruppens mening bör näringarna nu öka sitt finansiella ansvar för forskning och utveckling. Arbetsgruppen presenterar flera förslag till hur denna ökade satsning från näringen skall kunna ske. Utan att ha anledning att ta närmare ställning till de olika förslagen anser sig JN dock kunna instämma i arbetsgruppens åsikt att livsmedelsindustrin borde kunna öka sin insats i förhållande till staten då det gäller det påtalade behovet av ökad satsning på livsmedelsforskning.

### 6.4 Statens naturvårdsverk: (Se 2.5)

**6.5 Domänverket:** Vi tillstyrker dessutom förslaget att omföra delar av skogsvårdsavgifterna till "Skogsbrukets fond" för anslag till tillämpad skogsproduktionsforskning.

### 6.6 Forskningsrådsnämnden: (Se 2.8)

**6.7 Naturvetenskapliga forskningsrådet:** NFR finner det också rimligt att de berörda näringarna i större omfattning än tidigare bidrar till SJFR:s medelsresurser på det sätt arbetsgruppen föreslår.

**6.8 Sveriges lantbruksuniversitet:** I betänkandet diskuteras också näringens finansiering av forskning. Styrelsen instämmer i förslaget, att näringen bör öka sitt finansiella ansvar för FoU-verksamheten. Sålunda bör en Skogsbru-

kets fond inrättas med hjälp av skogsvårdsavgifter för att tillgodose skogsproduktionsforskning. Vidare bör livsmedelsforskningen få ökade resurser och förutsättningarna för en samverkan mellan livsmedelsindustrin och staten i en kollektiv forskningsfond bör prövas.

Arbetsgruppen berör även det i olika sammanhang framförda förslaget om en bekämpningsmedelsavgift och pekar på det rimliga i att avgifterna bl. a. används för forskning om bekämpningsmedlens miljökonsekvenser. Om sådana avgifter skulle komma att tas ut, anser styrelsen lämpligt att de används för forskning om miljökonsekvenserna och även för "giftfria" odlingsmetoder, om därmed avses odlingsmetoder med lägre insatser av kemiska medel i produktionen än de i dag vanliga.

**6.9 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning:** Arbetsgruppen föreslår vidare att en ny fond, "Skogsbrukets fond", inrättas och att fonden skall anslå medel till tillämpad skogsproduktionsforskning. Av betänkandet framgår emellertid ej i vilken omfattning utredningens övriga förslag är avhängiga av att fonden tillskapas. Ej heller hur fonden skall administreras och hur samordningen skall ske med SJFR. Rådet vill i detta sammanhang föreslå att de tilltänkta fondmedlen förvaltas av SJFR och därvid tillföres rådet som ett särskilt anslag. Därmed skulle man kunna få en god samordning till stånd mellan kunskapsuppbyggande, kausal skogsforskning och tillämpad skogsproduktionsforskning, två discipliner utan skarpa gränser sig emellan. Rådet ser det som naturligt om beredningen av ansökningarna till fonden görs av skogsnäringsen själv. Detta kan ske i ett särskilt prioriteringsutskott. För att nå önskvärd samordning är rådet berett att ta ansvar för beslut om fördelning. Därigenom skulle administrationskostnaderna kunna hållas på en relativt sett låg nivå eller klart lägre än vad en separat uppbyggd organisation skulle dra i omkostnad.

**6.10 Lantbrukarnas riksförbund:** LRF tillstyrker att en särskild skogsbrukets fond inrättas, finansierad av skogsvårdsavgifter. Denna skulle utgöra ett naturligt komplement till lantbrukets fond.

LRF vill däremot tillbakavisa de tankar som har framförts om inrättandet av en kollektiv fond på livsmedelsområdet med hänvisning till näringslivets bidrag till stiftelsen SIK och stiftelsen Svensk näringsforskning.

Också i övrigt har arbetsgruppen uttalat att näringarna borde ta ett ökat finansiellt ansvar för FoU-arbete inom skogs- och jordbruket. Detta uttalande vill LRF bestämt avvisa, bl. a. med hänvisning till de betydande insatser som lantbrukskooperationen lägger ner dels på eget FoU-arbete, dels genom bidrag via lantbrukets fond och växtförädlingsfonden. Sålunda kan LRF inte tillstyrka att en särskild bekämpningsmedelsavgift tas ut för att finansiera forskning kring miljöeffekter av användningen av olika kemiska medel. Det är förbundets bestämda uppfattning att ansvaret för det grundläggande forsknings- och försöksarbetet inom skogs- och jordbruket också i framtiden

bör ligga på statsmakterna. För detta talar bl. a. den omfattande marknadsreglering som dessa sektorer omfattas av.

**6.11 Trädgårdsnäringens riksförbund:** Arbetsgruppen menar att näringarnas intresseorganisationer vuxit sig allt starkare och att dessa nu borde öka sitt finansiella ansvar för FoU-arbetet. Detta torde avse jordbruks- och skogsnäringarna. Trädgårdsnäringen består av ett i förhållande till jordbruket begränsat antal företag som inte har möjlighet att själva svara för något forsknings- och utvecklingsarbete. Näringen i sin helhet och dess organisationer har varken personella eller finansiella resurser i den utsträckning som vore nödvändig för ett ökat engagemang i forskningsfrågor. Ansvaret för detta arbete måste därför fortsatt ligga på statsmakterna. Det är viktigt att man vid all förändring av forskningens finansiering följer upp konsekvenserna även för trädgårdsnäringen. Ett inrättande av en skogsbrukets fond kan på grund av näringens struktur inte följas av en trädgårdsnäringens fond som kan axla ett motsvarande ansvar för forskningen.

Här måste SJFR vara garant för att trädgårdsforskningen kan fortsättas i oförminskad omfattning, även om jordbruks- och skogsnäringarna kan ta över ett större ansvar inom sina sektorer.

Inom distribution och produktionsmedelsindustri förekommer redan i dag att vissa företag finansierar mindre forskningsprojekt vid SLU. Det är inte uteslutet att denna verksamhet kan byggas ut.

Inom handeln och den del av livsmedelsindustrin bör finnas intressen för t. ex. distribution och produktutveckling som kanske kan resultera i ökade ekonomiska insatser. Kommunerna har ett viktigt ansvar för utvecklingsarbetet inom stadsbruket. Detta har hittills endast i liten omfattning tagit sig uttryck i forskningsprojekt. Även i ett ansträngt ekonomiskt läge måste man här förvänta ökade insatser för att möta samhällets krav.

**6.12 Skogsindustriernas Samarbetsutskott:** (Se 2.15) Arbetsgruppen syns något ha undervärderat näringens hittillsvarande ekonomiska insatser i FoU-arbetet. Likväl kan vi acceptera förslaget till ökat finansiellt ansvar i form av en "Skogsbrukets fond", baserad på medel ur skogsvårdsavgifterna. Med en förskjutning av rådets verksamhet mot grundläggande forskning skulle Fonden utgöra en värdefull förstärkning av skoglig FoU, totalt sett, och för den tillämpade skogsproduktionsforskningen i synnerhet. Med hittills redovisade förutsättningar är vi ej beredda att lägga ett konkret förslag om fondens organisation, men redan med hänsyn till pengarnas ursprung är det följdriktigt att skogsnäringens intressen får väga tungt vid medlens fördelning.

Ett tillstyrkande av förslaget om "Skogsbrukets fond" innebär inte att vi frångår tidigare ståndpunkter beträffande skogsvårdsavgiften. Denna extra pålaga på skogsbruket — som blir mycket kännbar för skogsägaren som följd av såväl höjd procentsats som kraftigt ökade fastighetsvärden — får ej

utvecklas till att bli en inkomstkälla för staten som utnyttjas för regionalpolitiska ändamål eller för andra områden utanför det skogliga.

#### **6.13 Landsorganisationen i Sverige: (Se 3.18)**

#### **6.14 Centralorganisationen SACO/SR: (Se 1.11)**

**6.15 Skogsarbeten: (Se 1.12)** I betänkandet sägs att "Skogsbrukets fond" skall anslå medel till "tillämpad skogsproduktionsforskning". Skogsarbeten förutsätter att arbetsgruppen med ordet "skogsproduktion" avser icke blott den primära utan även den sekundära skogsproduktionen. Om så inte är fallet kommer nämligen, i jämförelse med nuläget, tillämpad skogsteknisk FoU att komma i strykclass, vilket inte kan accepteras.

#### **6.16 Institutet för skogsförbättring: (Se 1.14)**

**6.17 Ingenjörsvetenskapsakademien:** Arbetsgrupperna har också föreslagit att det inrättas en ny fond "Skogsbrukets fond" finansierad av skogsvårdsavgifter. Därmed skulle man kunna förbättra resurserna för det praktiska skogsbrukets problem och det antyds också att skogsnäringen skulle kunna väga relativt tyngre i denna fonds styrelse. Till dessa tankar bör man betona att skogsvårdsavgiften genom föreliggande beslut kommer att öka vid budgetårsskiftet 1981/82 från 0,9 promille, vilket innebär en ökning för statskassan från 18 till 60 miljoner kronor baserat på tidigare fastighetstaxeringsvärden. Därtill kommer effekten av värdestegringen genom 1981 års allmänna fastighetstaxering. IVA har från skogsnäringens företrädare erfarit farhågor för att skogsvårdsavgiften blir en extra skatt på skogsbruket med syfte att rent allmänt tillföra statskassan inkomster. IVA förordar att skogsvårdsavgiften helt utnyttjas inom den skogliga sektorn varvid ökad forskning prioriteras. Med hänsyn till att skogsnäringen i hög grad är föremål för omstrukturering bör betonas de speciellt stora behov av forskning som nu erfordras för denna vår basnäring. Den föreslagna anslagsuppräknningen (8 milj.) syns därför helt otillräcklig. Anmärkningsvärt är vidare de begränsade medel inom skogsforskningen (på SLU) som disponeras för förutsättningslös s. k. fri forskning. Man kan också ifrågasätta om inte de politiska instanserna bör ha möjlighet att ta ställning till anslagsfördelningen mellan två basnäringar som skogs- och jordbruk.

**6.18 Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund:** Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund anser att det är angeläget att förslaget genomförs. Att utnyttja medel som inflyter via skogsvårdsavgiften till skogligt forsknings- och utvecklingsarbete har enligt vår uppfattning högsta prioritet.

## 7 Kungl. Skogs- och lantbruksakademien

**7.1 Statskontoret:** Arbetsgruppen anser att KSLAs bibliotek kan överföras till annan huvudman t. ex. Sveriges lantbruksuniversitets (SLU) bibliotek i Ultuna även om KSLAs bibliotek hålls kvar i de nuvarande lokalerna. Enligt statskontorets mening är detta rationellt då SLUs bibliotek redan idag är uppbyggt för att tillhandahålla vetenskaplig biblioteksservice inom jord- och skogsbrukssektorn.

Statskontoret är berett att göra den av arbetsgruppen föreslagna utredningen av samordningen mellan SJFR, FRN och KSLA om regeringen så anser erforderligt.

**7.2 Statens livsmedelsverk:** Arbetsgruppen har även tagit upp Skogs- och lantbruksakademiens ställning och arbetsuppgifter. Livsmedelsverket vill framhålla önskvärdheten av att akademien ges möjlighet att bedriva sina nuvarande värdefulla uppgifter även i fortsättningen även om en boskillnad sker administrativt mellan akademien och forskningsrådet.

**7.3 Domänverket:** (Se 3.8)

**7.4 Naturvetenskapliga forskningsrådet:** (Se 4.4) När det gäller frågan om KSLA:s bibliotek vill NFR erinra om den utveckling som ägt rum beträffande KVA:s bibliotek, som nu samordnats med Stockholms universitets biblioteksresurser, och tillstyrker arbetsgruppens förslag om översyn av bibliotekets status.

**7.5 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning:** (Se 4.6)

**7.6 Kungl. Skogs- och lantbruksakademien:** Akademien ser det icke såsom något ingrepp i dess integritet att regeringen formellt utser dess presidium, utan finner det vara ett naturligt arrangemang, en bekräftelse på det ekonomiska delansvar för akademien som regeringen ikläder sig. I detta avseende önskar akademien därför ingen ändring.

Akademien instämmer med arbetsgruppen i att driften av akademiens bibliotek innebär en tung kostnad. Denna verksamhet är dock en mycket väsentlig del av akademiens aktiviteter, som röner en ökande uppskattning och efterfrågan, och som även enligt arbetsgruppens uppfattning bör finnas kvar i akademiens lokaler.

Akademien har ingen anledning att motsätta sig att statskontorets expertis ges i uppdrag att se över verksamheten vid biblioteket. Utan att föregripa en sådan utredning förefaller det dock högst osannolikt, att ett överförande av biblioteket till en annan huvudman skulle kunna medföra några rationaliseringsvinster. Akademien vill här även av principiella skäl avstyrka en sådan propå. En utredning bör i första hand inriktas på att ge anvisningar om öka-

de samarbetsmöjligheter med bl. a. SLU-biblioteket beträffande dataservice o. d.

Ett administrativt enkelt och effektivt sätt att stärka akademiens och bibliotekets resurser vore att i likhet med vad som begärts i akademiens anslagsframställningar överföra en del av akademiens tjänster till den statliga tjänsteförteckningen. Utöver tjänsten som skoglig sekreterare för vilket ett sådant överförande föreslagits under en följd av år, skulle nu lämpligen de tre fasta tjänsterna vid biblioteket överföras till den statliga tjänsteförteckningen. Därigenom skulle tillräckligt mycket av akademiens egna resurser friställas för att täcka övriga driftskostnader för nuvarande och även en något expanderande verksamhet och ett direkt statsanslag skulle endast behövas till det internationellt bilaterala forskarutbytet.

Ett alternativ till arbetsgruppens förslag och till vad som här har anförts beträffande akademien, vore att statens samtliga engagemang i akademien ersattes med en engångsförstärkning av akademiens grundfond med förslagsvis 25 miljoner kronor, vilket skulle ge akademien en stabil ekonomisk grund och en lika fri och helt oberoende ställning som t. ex. Svenska akademien.

**7.7 Lantbrukarnas riksförbund:** Beträffande Kungl. skogs- och lantbruksakademien tillstyrker LRF det förslag som har lämnats beträffande akademiens uppgifter och sambandet med skogs- och jordbrukets forskningsråd.